

Αστική ευθύνη για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Μαρίας Κανελλοπούλου - Μπότη, Λέκτορας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Η προστασία προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ευρεία σήμερα. Η Ελλάδα έχει ενσωματώσει από το 1997 την Ευρωπαϊκή Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων¹ με το Ν 2472/1997. Ο νόμος αυτός (άρ. 15) ίδρυσε και την Ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας

που της ανατίθενται από τους εκάστοτε σχετικούς νόμους². Πραγματικά, εκδόθηκαν και μεταγενέστεροι του Ν 2472/1997 νόμοι για την προστασία προσωπικών δεδομένων³. Με την αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος του 2001, προστέθηκε σε αυτό το νέο άρθρο 9Α, κατά το οποίο «καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων»⁴.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει εκδώσει σειρά Αποφάσεων⁵ με τις οποίες εφαρμόζεται ο Ν 2472/1997. Επίσης, η ελληνική νομολογία έχει ασχοληθεί τα τελευταία χρόνια σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό με την εφαρμογή αυτή⁶. Σημαντική

Περίληψη: Το άρθρο πραγματεύεται την αστική ευθύνη του υπευθύνου επεξεργασίας για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Η ευθύνη αυτή προβλέπεται στο άρθρο 23 του Ν 2472/1997 και προβλέπει τη δυνατότητα αποζημίωσης για περιουσιακή ζημία και χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης υποκειμένου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αναλύονται οι διατάξεις που θεμελιώνουν το παράνομο κατά το αρ. 23 Ν 2472/1997, όπως η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Περιγράφονται οι έννοιες της επεξεργασίας, του αρχείου και της συγκατάθεσης σε επεξεργασία δεδομένων. Περιπτώσεις παράνομης επεξεργασίας π.χ. λόγω του τρόπου λήψης και της φύσης/είδους των δεδομένων σε σχέση με τον σκοπό της επεξεργασίας, με ειδική αναφορά σε αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων. Παρατίθενται περιπτώσεις παραβιάσεων των δικαιωμάτων πρόσβασης και αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων, πάντοτε με παραδείγματα από δικαστικές αποφάσεις/αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων. Αναλύονται οι προϋποθέσεις ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης για τις αγωγές με βάση την αστική ευθύνη του υπευθύνου της επεξεργασίας. Ειδικά η απόδειξη της ζημίας λόγω παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, είτε περιουσιακής είτε ηθικής, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Παρατίθεται η περιγραφή της ζημίας, όπως αυτή έχει γίνει δεκτή σε δικαστικές αποφάσεις και σε αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων.

Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, έργο της οποίας είναι η εποπτεία της εφαρμογής του Ν 2472/1997 και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων του και η ενάσκηση των αρμοδιοτήτων

1. Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 24^{ης} Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

2. Βλ. Mitrou L., Die Entwicklung der institutionellen Kontrolle des Datenschutzes, Kontrollmodelle und Kontrollinstanzen in der Bundesrepublik und Frankreich, Nomos, Verlagsgesellschaft-Reihe: Freankfurter Studien zum Datenschutz, Baden-Baden, 1993 (βλ. διατ.) και της ίδιας, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999.

3. Για παράδειγμα, Ν 2274/1999 «Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα».

4. Βλ. Γέροντα Α., Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, 2002, σ. 93-101.

5. Βρίσκονται στην ιστοσελίδα <http://www.dpa.gr>

6. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικές πρόσφατες αποφάσεις: ΣτΕ 1367/2008, Νόμος, ΣτΕ 3697/2007 Νόμος, ΑΠ 1923/2006, ΝοΒ 2007, 367, ΣτΕ 884/2005, Δ/ν 2006, 1705, ΑΠ 1257/2005, Νόμος, ΑΠ 1770/2005, Νόμος, ΕφΑθ 1353/2007 Δ/ν 2007, 884, ΕφΑθ 3202/2007 Νόμος, ΕφΑθ 1597/2007, ΔΕΕ 2008, 693, ΕφΘεσ 1127/2004, ΕπισκΕμπΔ 2005, 132, ΕφΑθ 3833/2003, ΝοΒ 2004, 247, ΠΠρΑθ 3058/2003, ΕΤραΕΧρΔ 2003, 891, ΜΠρΑθ 373/2004, ΔΕΕ 2004, 557, ΜΠρΑθ 959/2004 Αρμ 2005, 203, ΜΠρΑθ 2925/2008, ΔιΜΜΕ 2008, 214, ΜΠρΘεσ 2950/2002, ΝοΒ 2002, 713, ΜΠρΑθ 1988/2002 ΝοΒ 2003, 78, 7/2007 ΜΠρΚορινθ ΑρχΝ 2007, 611, ΔΠρΚομ 104/2007, Νόμος. Για μια ανάλυση της νομολογίας του ΣτΕ βλ. Μήτρου Λ., Η προστασία προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε Τιμητικό Τόμο για τα 75 χρόνια του Συμβουλίου της Επικρατείας, 2004, 343-362.

είναι, βέβαια, και η συμβολή της ελληνικής βιβλιογραφίας στη διερεύνηση της νομικής προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁷.

7. Ενδεικτικά: *Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου Ε.*, Προσωπικά Δεδομένα-Νομική ρύθμιση της ηλεκτρονικής επεξεργασίας τους, 2007, *της ιδίας*, Ζητήματα από το δίκαιο πληροφορικής-προστασία προσωπικών δεδομένων και νομική προστασία τους: Συμβάσεις πληροφορικής, 2002, *της ιδίας* Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της τραπεζικής δραστηριότητας (Νομικό πλαίσιο)», Αρμ 58, σελ. 1377-1395, 2004, *της ιδίας*, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους, Αρμ τομ. 59, σελ. 137-142, 2005, *της ιδίας*, Η αυθαίρετη φωτογράφιση προσώπου και η προστασία του από την ειδική νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα», Αρμ τομ.59, σελ. 313-317, 2005., *της ιδίας* Η πλοήγηση των ανηλίκων στο Διαδίκτυο και η νομική προστασία των προσωπικών δεδομένων, Αρμ τομ. 61, σελ. 848-854, 2007, *της ιδίας* με *Μαυριάδη, Ι.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ενόψει της εφαρμογής της νέας τεχνολογίας της ταυτοποίησης με ραδιοσυχνότητες (R.F.I.D) - Νομική και τεχνολογική προσέγγιση, Αρμ τομ. 61, σελ. 493-504, 2007, *Γέροντας Α.*, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, *του ιδίου*, Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με τη νομολογία του ομοσπονδιακού δικαστηρίου της Δ. Γερμανίας, ΕλλΔ/νη 1989, 510επ., *Αρμαμέντου Π.-Σωτηρόπουλου Β.*, Προσωπικά Δεδομένα, Ερμηνεία Ν 2472/1997, 2005, *Ανθίμου Κ.*, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφραση του δικαιώματος επί της προσωπικότητας, ΚριτΕ 1998, 155επ., *Αραβαντινός Β.*, Η προστασία των στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία τους με ηλεκτρονικό υπολογιστή, 1008, *Αυγουστιανάκης Μ.*, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο, ΔτΑ, 2001, 673επ., *Γιαννόπουλος Γ.*, Προστασία προσωπικών δεδομένων και διασυννοητική ροή πληροφοριών. Το πρόβλημα του «ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας», ΔτΑ 2001, 733επ., *Δόνος Π./Μήτρου Α./Παπακωνσταντίνου Ευ.*, Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων και η επαύξηση προστασίας των δικαιωμάτων, 2002, *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2003, *του ιδίου*, Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, 2003, *του ιδίου*, Προστασία προσωπικών δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών 'Τειρεσίας', 2006, *του ιδίου*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο (Internet). Ρυθμίσεις εθνικού και κοινοτικού δικαίου, ΕπισκΕΔ 2002, 679επ., *του ιδίου*, Εσωτερική αγορά και προστασία δεδομένων ΕπιστΔΣΘΕ 1994, 171επ., *του ιδίου*, Επιτήρηση και παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο χώρο εργασίας ΔιΜΜΕ 2005, 55επ., *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, Προσωπικά δεδομένα και Υπηρεσίες Πληροφόρησης, ΔιΜΜΕ 2008, 1, 23-35, *της ιδίας*, Η έννοια της ιδιωτικότητας και η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα, Τιμητικός Τόμος *Μιχάλη Σταθόπουλου*, 2009 (υπό δημ.), *Καλαντζής Α.*, Η προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΝοΒ 1996, 314επ., *Καϊτς Α./Παρασκευόπουλος Ν.*, Προστασία προσωπικών δεδομένων, 2001, *Καράκωστας Ι.*, Το δίκαιο των ΜΜΕ, 1998, *Καράκωστας Ι.*, Δίκαιο και Internet, Νομικά Ζητήματα στο Διαδίκτυο, 3^η εκδ. 2009, *Καστανάς Η.*, Ίντερνετ και προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔτΑ 2001, 211επ., *Κατραμάδος Δ.*, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, δικλείδα ασφαλείας ή κερκόπορτα για την κατάλυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του πολίτη; ΔτΑ 1999, σ. 577επ., *Κριάρη-Κατράνη Ι.*, Γενετική τεχνολογία και θεμελιώδη δικαιώματα. Η συνταγματική προστασία των γενετικών δεδομένων, 1999, *Μαυριάς Κ.*, Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΔτΑ 2000, 277επ., *Μήτρου Α.*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999, *της ιδίας*, Η νέα Οδηγία 2002/58/ΕΚ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ΔιΜΜΕ 3/2004, 371επ., *της ιδίας*, Το δίκαιο στην Κοινωνία της Πληροφορίας, 2002, *της ιδίας*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του ΣτΕ,

Η νομολογία και βιβλιογραφία, κατά τα παραπάνω, έχουν ασχοληθεί ιδιαίτερα με την ερμηνεία και εφαρμογή του Ν 2472/1997 και άλλων συναφών νομοθετημάτων καταρχήν από την πλευρά του δημοσίου/συνταγματικού δικαίου. Επίσης, έχουν ρυθμισθεί κατά προληπτικό τρόπο τα ζητήματα της επιτρεπόμενης ή μη συλλογής, επεξεργασίας κ.λπ. προσωπικών δεδομένων από όργανα και του δημοσίου αλλά και του ιδιωτικού τομέα, όπως οι Τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρείες, τα νοσοκομεία, η Τειρεσίας Α.Ε, κ.λπ. νομικά πρόσωπα ιδιωτικού τομέα τα οποία αναπόφευκτα συγκε-

σε Τιμητικό Τόμο για τα 75 χρόνια του Συμβουλίου της Επικρατείας, 2004, 343-362, *της ιδίας*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στο Διαδίκτυο, στο συλλογικό έργο: Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, Η αγορά του Internet στην Ελλάδα, Αθήνα 1999, σελ. 71 επ., *της ιδίας*, Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα ψηφιακά δίκτυα, στο συλλογικό έργο: ΕΚΕΜΕ, Κοινωνικές και εθνικές ρυθμίσεις στον τομέα των Τηλεπικοινωνιών - Εξελίξεις και Προοπτικές, Αθήνα 1998, σελ. 141 επ., *της ιδίας*, Πρόσβαση στην πληροφορία και προστασία των προσωπικών πληροφοριών στο έργο: Ελληνική Αρχαική Εταιρεία, Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 23 επ. *της ιδίας*, Τεχνολογία και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων, στο συλλογικό έργο: Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών - 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο, Η εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας στο εμπορικό δίκαιο, Αθήνα 1998, σελ. 193 επ., *της ιδίας*, Ο θεσμικός έλεγχος της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, στο συλλογικό έργο: Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Πληροφορικής και Υπολογιστών (ΕΠΥ), Ασφάλεια πληροφοριών - Τεχνικά, Νομικά και Κοινωνικά θέματα, Αθήνα 1996, σελ. 341 επ., *της ιδίας*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων, στο συλλογικό έργο Σ.Κ. Κάτσικα/Δ. Γκρίζαλη (επ. επιμ.) κ.ά. Ασφάλεια Πληροφοριακών Συστημάτων, 443 επ., *της ιδίας*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων: Ένα νέο δικαίωμα; στο συλλογικό έργο: Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου «Το Νέο Σύνταγμα», 2001, *της ιδίας*, Ιδιωτικός Βίος: η διαστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, στο συλλογικό έργο Τα Εικοσάχρονα του Συντάγματος 1975, 1998, 33επ., *Μίτλετον Φ.*, Προβλήματα εφαρμογής της ευρωπαϊκής οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων στην ελληνική έννομη τάξη, ΔτΑ 11/2001, 751επ., *Παπαδόπουλος Α.*, Όροι προστασίας προσωπικών δεδομένων. Το παράδειγμα του συστήματος πληροφοριών Schengen, 1999, *Παπαϊωάννου Α.*, Ο έλεγχος από τον εργοδότη της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και της ενασχόλησης του μισθωτού με το διαδίκτυο, 2006, *Σαββάκης Χ./Βασιλογιάννης Φ./Βιδάλης Τ./Βουτσάκης Β./Δόνος Π./Κασιανός Ηλ./Μάλλιος Ευ./Τάκης Αν./Τσιτοελίκης Κ./Χριστόπουλος Δ.*, Νέες τεχνολογίες και συνταγματικά δικαιώματα, 2004, *Σταθόπουλος Μ.*, Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48 (2000), 1επ., *Σωτηρόπουλος Β.*, Η αρχή «εν αμφιβολία υπέρ του υποκειμένου» στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων, ΝοΒ 2005, 1203επ., *του ιδίου*, Η πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία και η προστασία προσωπικών δεδομένων, Digesta 2005, 90 επ., *του ιδίου*, Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων, 2006, *Τάκης Α.*, Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα-μια πρώτη προσέγγιση, ΝοΒ 50 (2002), 204επ., *Τουντόπουλος Β.*, Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων, ΤοΣ 1999, 21επ., *του ιδίου*, Το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων, ΔΕΕ 1999, 576επ., *του ιδίου*, Η διασύνδεση αρχείων στο Ν 2472/1997, ΝοΒ 1999, 1242επ., *Τσάτσος Δ./Σκουρής Β./Σπυρόπουλος Φ.*, Η ελευθερία του τύπου και η προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών, Γνωμ., ΤοΣ 1998, *Χριστοδούλου Κ.*, Προς μια επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, ΔιΜΜΕ 2005, 357επ.

ντώνουν προσωπικά δεδομένα και πρέπει να λειτουργούν κατά τις διατάξεις των σχετικών νόμων.

Λιγότερη απασχόληση φαίνεται ότι προκύπτει ως προς το ειδικότερο ζήτημα της *αστικής ευθύνης* του υπευθύνου επεξεργασίας για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Η ευθύνη αυτή προβλέπεται στο άρθρο 23 του Ν 2472/1997. Εκεί προβλέπεται η δυνατότητα αποζημίωσης για περιουσιακή ζημία και χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης υποκειμένου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός ειδικού αστικού αδικήματος⁸, το οποίο όμως δεν φαίνεται να έχει απασχολήσει ευρέως την ελληνική σχετική βιβλιογραφία και νομολογία. Παρ' όλα αυτά, το ειδικό αυτό αστικό αδίκημα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καταρχήν θεωρητικό, αλλά και πρακτικό, καθώς μπορεί να θεμελιώσει ευθύνη προς αποζημίωση περιουσιακής ζημίας αλλά και χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης η οποία μάλιστα ορίζεται τουλάχιστον στο ποσό των 2εκ. δρχ (5.860,40 ευρώ).

Στο παρόν άρθρο επιχειρείται να παρουσιαστεί μια σειρά περιπτώσεων, πραγματικών περιστατικών τα οποία μπορούν να θεμελιώσουν ευθύνη κατά το άρ. 23 Ν 2472/1997. Πολύ σημαντικό είναι το ζήτημα της υπαιτιότητας ως προϋπόθεσης της αστικής ευθύνης στη συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς εδώ φαίνεται ότι πρόκειται για μια από τις περιπτώσεις της νόθου αντικειμενικής ευθύνης. Σημαντικό είναι και το ζήτημα της ίδιας της ζημίας/ηθικής βλάβης, ως βλάβη συγκεκριμένων εννόμων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων, και μάλιστα, όχι μόνο της ιδιωτικής του ζωής.

1. Διατάξεις που θεμελιώνουν το παράνομο κατά το άρ. 23 Ν 2472/1997

Ευθύνη από παραβίαση διατάξεων προστατευτικών των ατόμων από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων έχει ανακύψει, τουλάχιστον ως ερώτημα, από μια σειρά διαφορετικών μεταξύ τους πραγματικών περιστατικών. Σε γενικές γραμμές, κατά το άρ. 23 Ν 2472/1997, η αστική ευθύνη προς αποζημίωση/χρηματική ικανοποίηση ερευνάται ως προς το κατά πόσο η επικαλούμενη συμπεριφορά (πράξη ή παράλειψη) παραβιάζει τον Ν 2472/1997. Με την έννοια αυτή, θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι κάθε παραβίαση υποχρέωσης που πηγάζει από το νόμο αυτόν μπορεί να θεμελιώσει, σε συνδυασμό βέβαια και με την πλήρωση των λοιπών προϋποθέσεων ευθύνης, ευθύνη προς αποζημίωση περιουσιακής ζημίας ή/και αποκατάσταση ηθικής βλάβης.

Στην πραγματικότητα, για να θεμελιωθεί ευθύνη προς αποζημίωση, απαιτείται η επικαλούμενη παραβίασθαισά διάταξη να προστατεύει δικαιώματα ή έννομα συμφέροντα των προσώπων που θίγονται από την παραβίαση αυτή⁹. Είτε δηλαδή η

παράνομη αφορά προσβολή διάταξης νόμου που απονέμει δικαίωμα (προσβολή δικαιώματος), είτε αφορά προσβολή διάταξης η οποία προστατεύει (και) ιδιωτικό συμφέρον (προσβολή εννόμου συμφέροντος)¹⁰. Βέβαια, υπάρχει παράνομη της συμπεριφοράς επίσης, εκτός του Ν 2472/1997, όταν αυτή η συμπεριφορά παραβιάζει τη γενική υποχρέωση πρόνοιας, της επιμελούς αποφυγής βλάβης άλλων προσώπων.

Επιστρέφοντας στο άρ. 23 Ν 2472/1997, η παράλειψη γνωστοποίησης (τήρησης αρχείου) στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα από μόνη της δεν αρκεί για να θεμελιώσει αστική ευθύνη του υπευθύνου επεξεργασίας, καθώς δεν θίγονται με την παράλειψη αυτή ατομικά έννομα συμφέροντα¹¹. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από μόνη την παραβίαση του άρθρου 22 παρ. 2 και 3 (δια-τήρηση αρχείου χωρίς άδεια της Αρχής ή κατά παράβαση των όρων και των προϋποθέσεων της άδειας της Αρχής, διασύνδεση αρχείων χωρίς γνωστοποίηση στην Αρχή ή χωρίς την άδεια της Αρχής, όπου αυτή απαιτείται), καθώς και αυτές οι διατάξεις δεν τέθηκαν με σκοπό (και) την προστασία ιδιωτικών συμφερόντων, αλλά αποτελούν διατάξεις γενικού συμφέροντος, η παραβίαση των οποίων επιφέρει ποινικές κυρώσεις.

Ενδεικτικά αναφέρονται, επομένως, οι κατωτέρω υποχρεώσεις κατά το Ν 2472/1997, από την παράβαση των οποίων μπορεί να προκύψει υποχρέωση αποζημίωσης/χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης. Οι υποχρεώσεις κατά το νόμο αυτόν μπορούν για λόγους συστηματικούς να διακριθούν σε πέντε είδη: υποχρεώσεις ως προς λήψη συγκατάθεσης υποκειμένου, υποχρεώσεις ως προς άδεια Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, υποχρεώσεις λόγω τρόπου λήψης και της φύσης των δεδομένων που υπέστησαν επεξεργασία, υποχρεώσεις ως προς την ασφάλεια δεδομένων, υποχρεώσεις ως προς τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων που προβλέπονται στον Ν 2472/1997.

Από όλες αυτές τις υποχρεώσεις, η τελευταία (ως προς τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων) αποτελεί υπόδειγμα παρανόμου της συμπεριφοράς με την έννοια της παράβασης διάταξης που θεμελιώνει δικαίωμα.

2. Το ερώτημα της «επεξεργασίας»

Κεντρική έννοια ως προς την εφαρμογή του νόμου εδώ είναι η έννοια της «επεξεργασίας»¹² (πραγματοποίηση εργασίας

8. Βλ. Γεωργιάδη Α., Ενοχικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος, 1999, σ. 663-665.

9. ΑΠ 683/1995 ΝοΒ 45, 607.

10. Γεωργιάδης Α., Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 1999, σ. 596-597, Σταθόπουλος Μ., Γενικό Ενοχικό Δίκαιο 2004, 794-795. «...Συνήθως γίνεται διάκριση μεταξύ προσβολής δικαιώματος και προσβολής εννόμου προστατευόμενου συμφέροντος-διάκριση που δικαιολογεί τη διαπίστωση της ύπαρξης ή μη παρανομίας, εφόσον όμως πρόκειται για προσβολή άμεσα και στενά συνδεδεμένη με τη συμπεριφορά του δράστη...», Σταθόπουλος, ό.π., σ. 796 (πλάγια στο πρωτότυπο).

11. Γεωργιάδης Α., Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 1999, σ. 665.

12. Κατά το άρ. 2 Ν 2472/1997, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται... και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως

ή σειράς εργασιών και εφαρμογή επί δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα). Η έννοια είναι ευρύτατη¹³. Αν όμως δεν υπάρχει επεξεργασία δεδομένων, τότε ο Ν 2472/1997 δεν έχει εφαρμογή.

Το ΔΕΚ έχει κρίνει ότι η ανάρτηση προσωπικών δεδομένων σε ιστοσελίδα συνιστά αυτοματοποιημένη επεξεργασία τους, κατά την Οδηγία 95/46/ΕΚ¹⁴.

Κατά τον Άρειο Πάγο¹⁵, η απλή αποστολή διαφημιστικού εντύπου, εφόσον δεν συνδέεται με άλλες ενέργειες, αναγόμενες στη συλλογή, συσχέτιση κ.λπ. πληροφοριών δεν συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δεν δικαιολογεί την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης του, παρά τη θέλησή του, δέκτη διαφημιστικού εντύπου. Όμως, όταν, παρά την αίτηση του συνδρομητή σε τηλεφωνική υπηρεσία, η οποία είχε γίνει δεκτή, με αποτέλεσμα την καταβολή τελών μη ανακοινώσιμης σύνδεσης, παραβιάστηκε το απόρρητο του αριθμού του τηλεφώνου του από τους υπαλλήλους της εταιρείας και χορηγήθηκε αυτός ο 'απόρρητος' αριθμός σε τρίτους, κρίθηκε ότι έγινε παράνομη επεξεργασία των δεδομένων του¹⁶.

3. Το ερώτημα του «αρχείου»

Εξ ίσου σημαντικό είναι να διευκρινίζεται πως τα δεδομένα τα οποία υπέστησαν παράνομη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία αποτέλεσαν μέρος αρχείου ή επρόκειτο να συμπεριληφθούν σε αρχείο¹⁷.

Για παράδειγμα, η λήψη φωτογραφίας, χωρίς τη συναίνεση του απεικονιζόμενου σε αυτήν προσώπου, χωρίς όμως αυτή η φωτογραφία να πρόκειται να αποτελέσει τμήμα αρχείου κατά το Ν 2472/1997, κρίθηκε ότι δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρ. 23 Ν 2472/1997, ώστε με βάση αυτό, να μπορεί να

επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης¹⁸. Όμως, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει δεχθεί ότι, επειδή οι εφημερίδες υποχρεούνται κατά το νόμο να διατηρούν αρχείο για έξι μήνες από την έκδοση κάθε φύλλου, τούτο σημαίνει ότι η δημοσίευση φωτογραφίας σε εφημερίδα πληροί την προϋπόθεση της επεξεργασίας (δημοσιοποίηση) προσωπικών δεδομένων (φωτογραφία προσώπου) σε αρχείο (αρχείο της εφημερίδας με τα καθημερινά της φύλλα), κατά τον Ν 2472/1997¹⁹. Η ευρεία εφαρμογή του Ν 2472/1997 πάντως έχει υποστεί κριτική²⁰.

18. Κρίθηκε δηλαδή ότι με τη δημοσίευση της φωτογραφίας της ενάγουσας και του τέκνου της στην εφημερίδα, εξαντλήθηκε και ο σκοπός, που ήταν η σύνδεση αυτή (φωτογραφίες) με το δημοσίευμα, οπότε δεν πιθανολογήθηκε η ύπαρξη διαρθρωμένου αρχείου, σύμφωνα με ειδικά κριτήρια, όπως απαιτεί ο Ν 2472/1997, ΜΠρΑθ 2925/2008, ΔιΜΜΕ 2008, 214. Σχετική και η ΜΠρΑθ 959/2004 Αρμ 2005, 203 και Νόμος. Εδώ ενάγουσα, πάσχουσα από σπαστική ημιπληγία και δικαιούμενη θέση parking, κατέθεσε αγωγή κατά προσώπου το οποίο τη φωτογράφησε σε δημόσιο χώρο να επιβαίνει σε μοτοσικλέτα κ.λπ. και το οποίο επικαλέστηκε τις φωτογραφίες αυτές για να θεμελιώσει τον ισχυρισμό του ότι η ενάγουσα δεν είχε δικαίωμα σε θέση parking λόγω της αναπηρίας της. Καθώς το δικαίωμα στην εικόνα του προσώπου είναι απόλυτο (βλ. αναλυτικά *Συνοδινού Τ.*, Η εικόνα στο δίκαιο, 2008), κρίθηκε ότι η ενάγουσα υπέστη ηθική βλάβη κατά το ΑΚ 57, αλλά επειδή οι φωτογραφίες δεν αποτέλεσαν ποτέ μέρος αρχείου, ούτε επρόκειτο να αποτελέσουν, αγωγή με βάση το άρ. 23 Ν 2472/1997 δεν μπορούσε να ευσταθήσει. Στη γνωστή υπόθεση της δημοσίευσης στην εφημερίδα «Πρώτο Θέμα» φωτογραφιών ιδιωτικής ερωτικής ζωής γενικού γραμματέα υπουργείου, η εκδοτική επιχείρηση ισχυρίστηκε αμυνόμενη, εκτός των άλλων, ότι δεν τηρεί αρχείο διαρθρωμένο, κατά το άρθρο 2 στοιχείο (ε') του Ν 2472/1997, καθόσον «εν προκειμένω δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα 'Πρώτο Θέμα' νέντε από σύνολο 46 φωτογραφιών, που περιλαμβάνονται στην έκθεση της Αστυνομίας και ήδη αποτελούν περιεχόμενο του φακέλου της δικογραφίας της εκκρεμούς δίκης. Η αποσπασματική δημοσίευση των φωτογραφιών αυτών (...) δεν αποτελεί αρχείο με την έννοια του Ν 2472/1997, καθόσον δεν είναι διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ούτε είναι προστό με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, ούτε βεβαίως περιλαμβάνει οποιαδήποτε, ούτε καν στοιχειώδη ομαδοποίηση προσωπικών δεδομένων...». Η Αρχή έκρινε ότι: «...η εκδοτική εταιρεία 'Πρώτο Θέμα' – παρά τους περί του αντιθέτου ισχυρισμούς της - τηρεί αρχείο, που περιλαμβάνει τουλάχιστον όλα τα δημοσιευμένα φύλλα της εφημερίδας 'Πρώτο Θέμα', όπου και βρίσκονται καταχωρημένα όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των υποκειμένων τους, τα οποία έχουν κατά καιρούς δημοσιευθεί στην εφημερίδα αυτή. Η πρόσβαση στα δεδομένα αυτά καθίσταται δυνατή τουλάχιστον με το κριτήριο του αριθμού του κάθε φύλλου της εφημερίδας 'Πρώτο Θέμα', καθώς και με εκείνο της ημερομηνίας κυκλοφορίας του. Εξάλλου, στον διαδικτυακό τόπο της εφημερίδας αυτής η πρόσβαση του κάθε επισκέπτη στα τηρούμενα από την εν λόγω εκδοτική εταιρεία δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα γίνεται, επίσης, χάρη στα κριτήρια του αριθμού και της ημερομηνίας κυκλοφορίας του κάθε φύλλου της εφημερίδας. Και, επιπλέον, η πρόσβαση αυτή επιτυγχάνεται μέσω του ονόματος των υποκειμένων τους, χάρη σε ειδικό μηχανισμό αναζήτησης λημμάτων (λέξεων - κλειδιών), που είναι προστό σε κάθε επισκέπτη του τόπου αυτού. Συνεπώς, με βάση τα προαναφερόμενα, η εκδοτική εταιρεία 'Πρώτο Θέμα ΑΕ' όντως τηρεί αρχείο». Απόφαση 17/2008, www.dpa.gr.

19. Βλ. και εκτενή ανάλυση γιατί η δημοσίευση φωτογραφίας σε εφημερίδα συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στην Απόφαση της Αρχής 17/2008, www.dpa.gr

20. Παπακωνσταντίνου Ε., Νομικά ζητήματα πληροφορικής, 2006, σελ. 50.

η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση, η αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση, ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλειδωμά), η διαγραφή, η καταστροφή.

13. Βλ. εκτενή ανάλυση στο *Αρμαμέντου/Σωτηρόπουλου Ερμ* Ν 2472, Σάκκουλας, 2005, 47-68.

14. «...η αναγραφή στοιχείων σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου προϋποθέτει, σύμφωνα με τις εφαρμοζόμενες σήμερα τεχνικές και μηχανογραφικές διαδικασίες, την εκτέλεση μιας εργασίας τοποθέτησης της σελίδας αυτής σε ένα διακομιστή του Διαδικτύου (server), καθώς και τις αναγκαίες εργασίες για να μπορούν να έχουν πρόσβαση στη σελίδα αυτή τα πρόσωπα που συνδέονται με το Διαδίκτυο. Οι εργασίες αυτές πραγματοποιούνται, τουλάχιστον εν μέρει, κατά τρόπο αυτοματοποιημένο», ΔΕΚ, Απόφαση της 06/11/2003, Υπόθεση C-101/01, *Lindqvist*, Σκέψεις αρ. 25-27).

15. ΑΠ 1770/2005, Νόμος.

16. Εφθεσ 1127/2004, ΕπισκΕμπΔ 2005, 132 και Νόμος.

17. Ο νόμος ορίζει (άρ. 2) τι είναι «αρχείο»: κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προστό με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια. Βλ. και ΜΠρΑθ 959/2004 Αρμ 2005, 203 και Νόμος.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, ακυρώνοντας επιβολή προστίμου με απόφαση της Αρχής, έκρινε²¹ ότι η απλή αποστολή μιας 'ανοικτής επιστολής' σε διάφορους φορείς (όχι στο ευρύ κοινό), στην οποία αποκαλύπτονταν ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο φυσικού προσώπου (παρελθούσα χρήση ναρκωτικών ουσιών), δεν επαρκούσε για να στοιχειοθετηθεί η τήρηση αρχείου, και μάλιστα διαρθρωμένου με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, προκειμένου περί μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Αντίθετα με την Αρχή, επομένως, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι η Αρχή δεν είχε αρμοδιότητα να επιληφθεί υποθέσεως, στην οποία δεν είχε στοιχειοθετηθεί «αρχείο» και στην οποία, επομένως, ο Ν 2472/1997 δεν είχε εφαρμογή. Η διχογνωμία αυτή μεταξύ της Αρχής και του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε σχέση με ένα, φαινομενικά έστω, απλό ζήτημα (μπορεί να υπάρχει 'αρχείο', όταν κάποιος στέλνει με ταχυδρομείο μια επιστολή σε πολλούς;) σηματοδοτεί ίσως κάποια δυσχέρεια ως προς την ασφαλή εκτίμηση του πότε υπάρχει και πότε δεν υπάρχει «αρχείο», ώστε να έχει εφαρμογή ο Ν 2472/1997 και να μπορεί να επιληφθεί μιας υπόθεσης η Αρχή Προστασίας Δεδομένων.

Συναφής είναι η απόφαση του Εφετείου Αθηνών 3202/2007, κατά την οποία η δημοσιοποίηση μέσω ζωντανής τηλεοπτικής εκπομπής ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων φυσικού προσώπου δεν στοιχειοθετεί το αδίκημα του άρ. 22 Ν 2472/1997 (επέμβαση σε αρχείο χωρίς δικαίωμα) γιατί δεν υφίσταται στην περίπτωση αυτή αρχείο κατά τον Ν 2472/1997²².

21. ΣτΕ 3697/2007, Νόμος. Στην απόφαση τονίζεται ότι η καταδίκη του προσώπου σε φυλάκιση λόγω χρήσης ναρκωτικών ουσιών είχε ήδη δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στη διαδικασία της άρσης των συνεπειών της καταδίκης αυτής.
22. «...όταν κατά τη διάρκεια 'ζωντανής' τηλεοπτικής εκπομπής, ο παρουσιαστής αυτής δημοσιογράφος, από τους καλεσμένους στην εκπομπή του ή έστω τους παρεμβαίνοντες σε αυτήν, συλλέγει πληροφορίες και αφήνει να λέγονται και μέσω της εκπομπής να περιέρχονται σε γνώση του τηλεοπτικού κοινού που την παρακολουθεί, περιστατικά που, κατά τους μετέχοντες στην εκπομπή συνομιλητές του, αποτελούν γεγονότα αναφερόμενα στην προσωπική ζωή τρίτου ατόμου και δη στην ερωτική του ζωή, δηλαδή αποτελούν, κατά την ανωτέρω έννοια, ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, που περιήλθαν σε γνώση του μετέχοντος και διηγούμενου αυτά, είτε διότι τα βίωσε, είτε διότι του τα διηγήθηκαν αυτοί που τα έζησαν, τότε δε στοιχειοθετείται το αδίκημα του άρ. 22 Ν 2472/1997... διότι τα γεγονότα αυτά δεν αποτελούν «αρχείο» με την προεκτεθείσα έννοια και έτσι, ο υπεύθυνος της εκπομπής δημοσιογράφος να μην μεταδίδει και επιτρέπει να λάβουν γνώση μη δικαιούμενα να τα γνωρίζουν τρίτα άτομα (τηλεθεατές) τα ευαίσθητα αυτά προσωπικά δεδομένα, πλην όμως τα εν λόγω δεδομένα δεν εντάσσονται κατά τους ορισμούς του νόμου στη νομική έννοια του «αρχείου», όπως αυτή εκτέθηκε ανωτέρω, οπότε και δεν νοείται επέμβαση χωρίς δικαίωμα του δημοσιογράφου σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δη ευαίσθητων, ούτε περαιτέρω οι πληροφορίες που παρέχονται κατά τη διάρκεια της εκπομπής από τον προσκεκλημένο αποτελούν προϊόν τέτοιας επέμβασης σε αρχείο, η οποία επέμβαση και η μετάδοσή του προϊόντος αυτής αποτελεί αναγκαίο προαπαιτούμενο για την κατάφαση της ενοχής τελέσεως της κρίσιμης εν προκειμένω ως άνω αξιόποινης πράξεως...», ΕφΑθ 3202/2007, Νόμος. Ίδια και η ΑΠ 2079/2007, ΠοινΧρ 2008, 312 (τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα δεν ήλθαν σε γνώση του δημοσιογράφου από επέμβαση σε αρχείο,

Πάντως, ο Άρειος Πάγος έχει δεχθεί²³ το 2008 ότι η τηλεοπτική μετάδοση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, τα οποία προέκυψαν από δημοσιογραφική έρευνα (εδώ, χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων τους και χωρίς την άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα) συνιστά (παράνομη) επεξεργασία *αρχείου*. Επίσης, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει κρίνει²⁴ ότι η ηχογράφηση σε βιντεοκασέτα ιδιωτικής συνομιλίας συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (φωνής) σε αρχείο (βιντεοκασέτα: αρχείο αυτοματοποιημένο και διαρθρωμένο κατά τις διατάξεις του Ν 2472/1997).

4. Προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας

A. Συγκατάθεση

Η συγκατάθεση είναι η κεντρική προϋπόθεση νομιμότητας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων ('απλών' και ευαίσθητων)²⁵. Η παραβίαση των σχετικών με τη συγκατάθεση στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων διατάξεων, επομένως, πληροί την προϋπόθεση του παρανόμου της συμπεριφοράς, η οποία μπορεί να θεμελιώσει υποχρέωση χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης ή και ανόρθωση περιουσιακής ζημίας. Συγκεκριμένα, οι πιθανές παραβιάσεις μπορούν να είναι:

- Επεξεργασία χωρίς να ληφθεί η συγκατάθεση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων και χωρίς να έχει εφαρμογή κάποια *εξάιρεση* από την απαιτούμενη λήψη συγκατάθεσης του υποκειμένου (άρ. 5)
- Επεξεργασία με λήψη συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων, αλλά χωρίς η συγκατάθεση αυτή να είναι *ρητή, σαφής και ειδική* (άρ. 5)

αλλά από μαρτυρίες καλεσμένου στην εκπομπή και από πληροφορίες τρίτων).

23. Ειδικότερα, οι πληροφορίες σχετικά με την υιοθεσία του ανηλίκου και τα προβλήματα ψυχικής υγείας τούτου, αποτελούν «...προσωπικά και ευαίσθητα δεδομένα των ως άνω φυσικών προσώπων, που έτυχαν επεξεργασίας που προαναφέρθηκε και συγκροτήθηκαν σε αρχείο, αφού συνελέγησαν στα πλαίσια δημοσιογραφικής έρευνας με την αναζήτηση δικαστικών αποφάσεων, λήψη συνεντεύξεων από διάφορα άτομα και στη συνέχεια, καταχωρήθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν και τελικά διαδόθηκαν με την παρουσίασή τους στην τηλεοπτική εκπομπή. Η επεξεργασία αυτή ήταν παράνομη γιατί όχι μόνο δεν υπήρχε η αναγκαία προς τούτο συγκατάθεση των θιγόμενων υποκειμένων αυτής, αλλά είχε ρητά εκφραστεί η αντίθεσή τους προς τούτο, ειδικά δε σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων, μεταξύ των οποίων και η υγεία, δεν είχε ληφθεί η απαιτούμενη άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία να σημειωθεί χορηγείται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις...». ΑΠ1640/2008, Νόμος.
24. Απόφαση 8/2008, www.dpa.gr. Το ότι η βιντεοκασέτα μετά τη δημόσια προβολή της στην τηλεόραση καταστράφηκε δεν αναιρεί την ύπαρξη αρχείου, αλλά αντίθετα, συνιστά περαιτέρω επεξεργασία κατά το Ν 2472/1997 ('καταστροφή' δεδομένων).
25. *Μήτρου Λ.*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999, σ. 17 και *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2004, 219.

- Επεξεργασία κατά την οποία ελήφθη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, αλλά χωρίς να προηγηθεί ενημέρωση του υποκειμένου τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του (άρ. 2 περ. ια, εδ. β)

- Επεξεργασία με τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, σε περίπτωση όμως που η συγκατάθεση αυτή, από μόνη της, δεν αρκεί για να νομιμοποιήσει μια παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (άρ. 5)

Ο ορισμός της συγκατάθεσης στον νόμο (ελεύθερη δήλωση βούλησης) ενέχει πολλή αοριστία για να αποτελεί ικανοποιητική εξασφάλιση για το υποκείμενο των δεδομένων²⁶. Αναφέρονται προβλήματα ως προς φυσικά πρόσωπα που είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένα να δώσουν τη συγκατάθεσή τους στην επεξεργασία των δεδομένων τους, για παράδειγμα επειδή επιθυμούν να καταρτίσουν μια σύμβαση δανείου ή γιατί χρειάζονται νοσηλεία²⁷. Η απαίτηση να χορηγείται η συγκατάθεση εγγράφως είναι βέβαιο ότι δεν εξασφαλίζει την πραγματικότητα της συγκατάθεσης σε κάθε περίπτωση²⁸. Ο νόμος απαιτεί πριν τη συγκατάθεση, να ενημερώνεται το υποκείμενο των δεδομένων για τον σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν

εκπροσώπου του. Η έγγραφη, πάντως, συγκατάθεση με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων δέχεται οποιαδήποτε μελλοντική επεξεργασία των δεδομένων του θα πρέπει να θεωρείται άκυρη²⁹. Η έγγραφη συγκατάθεση πρέπει να προηγείται της δημιουργίας του αρχείου προσωπικών δεδομένων και όχι να αποσκοπεί στην εκ των υστέρων νομιμοποίηση μιας πραγματικής κατάστασης³⁰.

Επίσης, η συγκατάθεση, έστω δεδομένη και αληθινή, δεν αρκεί πάντοτε για να νομιμοποιήσει μια επεξεργασία: η Αρχή έχει κρίνει ότι η συγκατάθεση μπορεί να είναι αντισυνταγματική, παράνομη και αντίθετη στα χρηστά ήθη και επομένως, δεν μπορεί να νομιμοποιήσει την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων³¹.

Ως παράδειγμα συγκατάθεσης, η οποία δεν αρκεί για να νομιμοποιήσει μια επεξεργασία είναι η συγκατάθεση σε επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όταν δεν υπάρχει άδεια της Αρχής και όταν δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής μια εξαίρεση από εκείνες που προβλέπει ο νόμος (άρ. 7). Για παράδειγμα, στην Απόφαση της Αρχής 3/2008 κρίθηκε ότι η απόρριψη πρότασης σύμβασης ασφάλισης ζωής από ασφαλιστική εταιρεία με βάση το ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο κάποιος «ασθενείας»³² αναγραφόμενης σε απολυτήριο στρατού το οποίο το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων προσκόμισε στην εταιρεία, συνιστούσε παράνομη επεξεργασία προσωπικού δεδομένου: η οικειοθελής κατάθεση του εγγράφου, η προφανής συγκατάθεση του υποκειμένου, δεν πληρούσαν τους όρους του άρ. 2 στοιχείο (ια) και 7 παρ. 2 του Ν 2472/1997 και επομένως, η επεξεργασία ήταν παράνομη. Το ίδιο θα πρέπει να γίνει δεκτό στην περίπτωση που ο εργαζόμενος έχει δώσει τη συγκατάθεσή του στην επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων υγείας του από τον εργοδότη, όταν η πρόσβαση του εργοδότη στα δεδομένα υγείας αυτά δεν επιτρέπεται από τον νόμο³³.

Παραδείγματα:

-Απόφαση Αρχής 12/2008 της Αρχής: παράνομη η παρακολούθηση εργαζομένων σε εταιρεία με την εγκατάσταση κρυφών καμερών γιατί, εκτός των άλλων, δεν είχαν ενημερωθεί τα υποκείμενα των δεδομένων ότι παρακολουθούνταν με εγκατεστη-

26. Σταθόπουλος Μ., ΝοΒ 48, 16.

27. Ιγγλεζάκης, ό.π., σ. 218, ο οποίος αναφέρεται σε «αιχμάλωτους πληθυσμούς» ('captive populations').

28. Ο έγγραφος τύπος τείνει να επικρατήσει, για παράδειγμα, για να εξασφαλίσει τη νομιμότητα της συναίνεσης ασθενούς σε ιατροχειρουργική επέμβαση, συγκεκριμένη θεραπεία κ.λπ. αλλά η υπογραφή ενός εγγράφου δεν βεβαιώνει ότι ο ασθενής έχει κατανοήσει τις πληροφορίες που περιέχει το έγγραφο ή ότι πραγματικά, επιθυμεί να συναινέσει και δεν συναινεί λόγω των πιθανών συνεπειών της άρνησης (βλ. ad hoc Πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη 13218/26.11.2001 (του Ειδ. Επ. Ε. Φυτράκη), Συναίνεση ασθενούς και διακοπή νοσηλείας με «πειθαρχικό» εξιτήριο, ΠοινΔικ 2002, 153επ., με παρατ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, επίσης Πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη 11330.2/00 (του Ειδ. Επ. Ε. Φυτράκη). Συναίνεση ασθενούς σε μεταμόσχευση μυελού των οστών, διαθέσιμο στο www.synigoros.gr, η ενημέρωση του ασθενούς πραγματοποιείται πριν από τη συναίνεσή του σε ιατρική πράξη, μεταξύ ενημέρωση και διενέργειας της ιατρικής πράξης πρέπει να υπάρχει αρκετός χρόνος ώστε να μπορεί ο ασθενής να αποφασίσει σοβαρά και χωρίς πίεση. Το ερώτημα της ενημέρωσης και συναίνεσης ασθενούς σε ιατρική πράξη, από το οποίο μπορεί κανείς να αντλήσει συμπεράσματα και για το ερώτημα της συγκατάθεσης υποκειμένου των δεδομένων σε επεξεργασία των δεδομένων του, έχει από παλαιά απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία. Για την Ελλάδα, βλ. ειδικότερα (ενδεικτικά) Ανδρουλάκη-Δημητριάδη Ι., Η υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενούς, 1993, Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., Ιατρική ευθύνη για μη ενημέρωση ή για πλημμελή ενημέρωση του ασθενούς κατά το ελληνικό και αγγλοσασονικό δίκαιο, 1999, Φουντεδάκη Κ., Αστική Ιατρική Ευθύνη, 2003.

29. Ιγγλεζάκης, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2004, 220.

30. Ιγγλεζάκης, ό.π., 220.

31. Απόφαση Αρχής 92/2001, βλ. παρακάτω αναλυτικά.

32. Επρόκειτο στην πραγματικότητα για την «ασθενεία» της ομοφυλοφιλίας, βλ. την απόφαση στο www.dpa.gr. Η ασφαλιστική εταιρεία απέρριψε την πρόταση σύμβασης του υποκειμένου των δεδομένων, στηριζόμενη αποκλειστικά και μόνο στα αναγραφόμενα στο έγγραφο απαλλαγής από τον στρατό («αναφερόμενη διαταραχή της σεξουαλικής ταυτότητας σε άτομο με χαρακτηριστική εκτροπή-ιστριονικός»). Η Αρχή έκρινε επίσης ότι η εταιρεία δεν είχε δικαίωμα επεξεργασίας των δεδομένων αυτών (ευαίσθητων, λόγω σχέσης τους με τον σεξουαλικό προσανατολισμό του προσώπου), καθώς αυτή δεν ήταν πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη της αξιολόγησης της πρότασης για τον σκοπό της σύναψης σύμβασης ασφάλειας ζωής.

33. Ιγγλεζάκης, ό.π., σ. 224.

μένες κάμερες και επομένως, δεν υπήρχε καμία συγκατάθεση στην επεξεργασία αυτή αλλά ούτε και μπορούσε να ισχύσει η εξαίρεση του νόμου από την υποχρέωση λήψης συγκατάθεσης, αφού δεν είχε τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία.

-Απόφαση Αρχής 8/2008: παράνομη η ηχογράφηση σε βίντεο ιδιωτικής συνομιλίας χωρίς τη συγκατάθεση του ομιλούντος (και) λόγω έλλειψης συγκατάθεσης στην ηχογράφηση αυτή (η συνομιλία μετά προβλήθηκε στην τηλεόραση-παραβίαση πυρήνα δικαιώματος προστασίας ιδιωτικής ζωής).

-Απόφαση Αρχής 92/2001: κρίνει άκυρη τη συναίνεση των παικτών του Big Brother στην εικοσιτετράωρη παρακολούθησή τους με κάμερες και τηλεοπτική προβολή των δραστηριοτήτων τους κατά τους όρους του παιχνιδιού³⁴.

-Απόφαση Αρχής 33/2005: Απαιτείται η συγκατάθεση αποφοίτων της Βαρβακείου σχολής προκειμένου να εκδοθεί λεύκωμα από εκδοτικό οίκο με τις φωτογραφίες και τα προσωπικά τους δεδομένα (ηλικία κ.λπ.) γιατί η ιστορική αξία της μελλοντικής έκδοσης δεν υπερβαίνει, και μάλιστα προφανώς, του συμφέροντος των αποφοίτων στον πληροφοριακό τους αυτοκαθορισμό.

-Απόφαση Αρχής 32/2008: Η τήρηση αρχείου από βουλευτή με περιεχόμενο τα πολιτικά φρονήματα, συμμετοχή σε ενώσεις-σωματεία, συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, υγεία, κοινωνική πρόνοια σε σχέση με άτομα τα οποία έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους στη δημιουργία του αρχείου και την επεξεργασία των δεδομένων τους απαγορεύεται γιατί τα δεδομένα αυτά δεν κρίνονται αναγκαία και πρόσφορα για τον αναφερόμενο στην αίτηση για άδεια αρχείου σκοπό της επεξεργασίας (αναζήτηση πολιτικής στήριξης από το εκλογικό σώμα) και η συγκατάθεση δεν μπορεί να νομιμοποιήσει την επεξεργασία³⁵.

34. Βλ. www.dpa.gr και ΝοΒ 2002, με σχόλιο Β. Βουτσάκη, 242επ. Για κριτική της απόφασης αυτής ως πατερναλιστικής βλ. Γέροντα, ό.π., σ. 198-199. Είναι γνωστό πάντως, και από τη διδασκαλία του ποινικού δικαίου ότι η συναίνεση (του παθόντος) δεν μπορεί να άρει το άδικο οποιασδήποτε ποινικά αξιολογής πράξης κατά των ιδίων αυτού εννόμων συμφερόντων. Βλ. επίσης Νούσκαλη, Η ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων, η νομολογιακή συμβολή στην ερμηνεία βασικών όρων, εκδ. Σάκκουλα, 2005, 22επ. Ο Νούσκαλης αναλύει την έννοια της συγκατάθεσης στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ερευνώντας εάν αυτή (η έλλειψή της, για την ακρίβεια) εντάσσεται στα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης ή εάν μπορεί να αποκλείει το αρχικό άδικο «...ακόμη και στις περιπτώσεις υπερατομικών εννόμων αγαθών, χωρίς ρητή ένταξη στην αντικειμενική υπόσταση, όπως π.χ. η πλαιογραφία...», σ. 23. Κατά τον Νούσκαλη, η Αρχή με τις αποφάσεις της υπονοεί ότι η συγκατάθεση λειτουργεί ως λόγος άρσης του αδικού μιας συμπεριφοράς και όχι ως στοιχείο που περιγράφει την προσβολή (σ. 23). Αναλυτικά βλ. Χριστοδούλου Κ., Προς μια επανεξέταση της έννοιας της δικαιιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, ΔιΜΜΕ 2005, 357επ. Ειδικά για τη συγκατάθεση στο διαδίκτυο βλ. Ιγγλεζάκη Ι., Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, εκδ. Σάκκουλα, 2004., σ. 216-218.

35. Οι βουλευτές κατά την απόφαση αυτή να διατηρούν αρχεία με απλά δεδομένα όπως όνομα, τη διεύθυνση, τον αριθμό τηλεφώνου και το

Β. Παράνομη επεξεργασία και άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων χωρίς άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων και χωρίς να ενεργοποιείται κάποια εξαίρεση από την ανάγκη λήψης της άδειας αυτής (παράβαση του άρ. 7 Ν 2472/1997).

Παραδείγματα: Απόφαση 12/2008 της Αρχής: παράνομη η εγκατάσταση και παρακολούθηση εργαζομένων με κρυφές κάμερες, η ύπαρξη και λειτουργία των οποίων δεν είχε γνωστοποιηθεί στην Αρχή, ούτε είχε χορηγηθεί άδεια λειτουργίας τους.

Γ. Παράνομη επεξεργασία λόγω τρόπου λήψης και φύσης/είδους δεδομένων σε σχέση με σκοπό επεξεργασίας

- Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που έχουν ληφθεί κατά αθέμιτο ή/και παράνομο τρόπο (παράβαση του άρ. 4)

- Επεξεργασία ασαφών και κατώτερων ποιοτικά δεδομένων (αρχή της ακρίβειας και ποιότητας των δεδομένων)

- Επεξεργασία μη πρόσφορων και μη αναγκαίων για τον σκοπό της προσωπικών δεδομένων (παραβίαση της αρχής του σκοπού)-Επεξεργασία περισσότερων από εκείνων που δικαιολογείται δεδομένων (παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας)

Παράδειγμα 1: Απόφαση 4/2009 της Αρχής: Μικροβιολογικό εργαστήριο στον Βόλο γνωστοποιεί στην Αρχή τη λειτουργία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στις εγκαταστάσεις της επιχείρησής. Κατά τη δήλωσή του, «σκοπός της εγκατάστασης του κυκλώματος είναι η ασφάλεια εργασίας μέσα στους εργαστηριακούς χώρους, η ασφάλεια δεδομένων εργαστηριακών δοκιμών, η διασφάλιση ποιότητας, η ασφάλεια εξοπλισμού - εγκαταστάσεων και φύλαξης χημικών ουσιών και παρασκευασμένων από τρίτους (κατά τη διάρκεια που το εργαστήριο είναι κλειστό)». Ο σκοπός της διασφάλισης ποιότητας κρίθηκε από την Αρχή ως μη νόμιμος, κατά την Οδηγία 2211/2000 της Αρχής. Κρίθηκε ότι η παρακολούθηση των εργαζομένων με τις οκτώ βιντεοκάμερες κατά την ώρα της εργασίας τους παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, καθώς η επίτευξη των αναφερομένων στη γνωστοποίηση νόμιμων σκοπών (ασφάλεια κ.λπ.) μπορεί να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα, όπως για παράδειγμα με την πρόσληψη κα-

επάγγελμα πολιτών, ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση των πολιτών, γιατί η επικοινωνία μεταξύ των υποκειμένων του ενεργητικού και του παθητικού εκλογικού δικαιώματος κρίνεται απολύτως αναγκαία για τις ανάγκες του δημοκρατικού πολιτεύματος (πρβλ. και απόφαση Αρχής 11/2001). Η συλλογή των απλών προσωπικών δεδομένων αυτών μπορεί όμως να γίνεται μόνο από δημόσια προσβάσιμες πηγές, ενώ απαγορεύεται η διάθεση του αρχείου σε τρίτους. Απόφαση Αρχής ΔΠΧ 32/2008, www.dpa.gr.

τάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού ή με την παρουσία ενός επόπτη στους χώρους εργασίας.

Παράδειγμα 2: 40/2008 της Αρχής: η καταγραφή των στοιχείων ταυτότητας (σε ειδικό βιβλίο) κάθε προσώπου, που επισκέπτεται την έδρα εταιρείας, όπου συστεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες της και το υποκατάστημα της χρηματοδοτικής τράπεζας Χ, αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 του Ν 2472/1997, καθόσον η συλλογή και περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων ταυτότητας των ενδιαφερομένων προσώπων, καθώς, επίσης, και η σύσταση και λειτουργία του σχετικού αρχείου, δεν συνάδουν με την αρχή της αναλογικότητας των δεδομένων σε σχέση με τον σκοπό επεξεργασίας. Οι συγκεκριμένες κτιριακές εγκαταστάσεις, όπου συστεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες της εταιρείας Α και το υποκατάστημα της χρηματοδοτικής τράπεζας Χ, αποτελούν τμήματα ιδιωτικών εμπορικών επιχειρήσεων από τη φύση τους προστά σε ευρύ κοινό και, συνεπώς, η συγκεκριμένη πρακτική καταγραφής κάθε επισκέπτη σε ειδικό βιβλίο είναι απρόσφορη για την εκπλήρωση του προβαλλόμενου από την παραπάνω εταιρεία σκοπού επεξεργασίας.

Παράδειγμα 3: Απόφαση Αρχής 21/2009: Νοσοκομείο ζητά άδεια χορήγησης σε ιατρό εργαζόμενο σε αυτό και ο οποίος κατηγορείται για ιατρική αμέλεια εγγράφων από τον φάκελο του ασθενούς που τον κατηγορεί (αστικά και ποινικά), όπως 1) τον παρακλινικό έλεγχο της 25.5.2004, ήτοι τον προεγχειρητικό έλεγχο που έγινε κατά την εισαγωγή του ασθενούς στο αιτούν Νοσοκομείο και προ της χειρουργικής επέμβασης και έδειξε τη διάγνωση διάτρησης οισοφάγου, τα πρακτικά των διενεργηθεισών χειρουργικών επεμβάσεων της 25.5.2004, 2.6.2004, 8.6.2004 και της 14.6.2004, 3) τα διαγράμματα και τον κλινικό έλεγχο της μετεγχειρητικής πορείας του ασθενούς μετά τα ανωτέρω χειρουργεία, 4) την από 21.5.2004 ακτινογραφία θώρακος του ΓΝΑ «Ευαγγελισμός», την οποία παρέδωσε στον ασθενή μετά την αντιμετώπιση του περιστατικού εκ μέρους του ιατρού. Η Αρχή απέρριψε την αίτηση με το σκεπτικό ότι έχει ήδη εκδοθεί ιατρική βεβαίωση του αιτούντος Νοσοκομείου, στην οποία ήδη '...περιλαμβάνονται τα ζητηθέντα ιατρικά δεδομένα'.

Παράδειγμα 4: Απόφαση Αρχής 44/2007: με απόφασή του ο Διοικητής του Νοσοκομείου κοινοποίησε μετακίνηση υπαλλήλων σε τρία Τμήματα του Νοσοκομείου: α) Τμήμα Προσωπικού, β) Λογιστήριο, γ) Γραφείο Κίνησης τα οποία και ήταν από το νόμο οι αναγκαίοι αποδέκτες ώστε να μπορέσουν να πραγματοποιηθούν οι σκοπούμενες μετακινήσεις των υπαλλήλων. Ωστόσο στην απόφαση, εκτός από το γεγονός των νέων τοποθετήσεων, αναφερόταν ως αιτιολογία των τελευταίων η επίκληση «ψυχολογικών προβλημάτων» από μια υπάλληλο, ως λόγος ικανοποίησης τόσο του αιτήματός της καθώς και των τριών συνολικά μετακινήσεων. Η Αρχή έκρινε ότι η ανάγκη έγγραφης δικαιολόγησης της μετακίνησης της συγκεκριμένης υπαλλήλου, η οποία ανάγκη είχε αποδειχθεί ως αναγκαία για να μη δημιουργηθεί σοβαρή

δυσλειτουργία στους υπαλλήλους του νοσοκομείου, μπορούσε να είχε ικανοποιηθεί με μια απλούστερη αναφορά σε 'σοβαρούς προσωπικούς λόγους' και ότι επλήγη η αρχή της αναλογικότητας με την αποκάλυψη του ευαίσθητου ιατρικού δεδομένου «ψυχολογικά προβλήματα» όσον αφορά την υπάλληλο-προσφεύγουσα.

Παράδειγμα 5: ΔΠρΚομ 104/2007: Η αναφορά του ονόματος του καταζητούμενου δράστη σε δελτίο τύπου της αστυνομίας συνιστά αναφορά προσωπικού δεδομένου αλλά δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας γιατί είναι αναγκαία για την εξυπηρέτηση των αναγκών της σωφρονιστικής και εγκληματολογικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλήματος. Ο ενάγοντας απηλλάγη με βούλευμα (απόφαση να μη γίνει κατηγορία εναντίον του για το έγκλημα της ηθικής αυτουργίας σε απόπειρα εκβίασης) και ισχυρίστηκε ότι στο δελτίο τύπου μπορούσαν να είχαν αναγραφεί μόνο τα αρχικά του ονόματός του.

Παράδειγμα 6: Αρχή 23/2008: Η δημοσίευση σε εφημερίδα ότι ο Χ είναι μέλος τεκτονικής στοάς (χωρίς, εννοείται, τη συγκατάθεσή του) αποτελεί επεξεργασία ευαίσθητου προσωπικού δεδομένου η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν ήταν συναφής ούτε πρόσφορη σε σχέση με τον σκοπό της επεξεργασίας (ενημέρωση της κοινής γνώμης για ένα θέμα ευρύτερου δημοσίου συμφέροντος). Ο Χ ήταν τότε διοικητικός-πολιτικός υπάλληλος της ελληνικής πρεσβείας στη Washington και δεν ήταν δημόσιο πρόσωπο. Παράνομη η δημοσιοποίηση του ανωτέρω δεδομένου.

- Επεξεργασία ανακριβών προσωπικών δεδομένων (παραβίαση της αρχής της ακρίβειας των δεδομένων)

Παράδειγμα: ΜΠρΑθ 373/2004³⁶: Η εταιρεία 'Τειρεσίας ΑΕ' καταχώρισε σε βάρος εμπόρου διαταγή πληρωμής εναντίον του για ποσό 348.020 δρχ., ενώ η διαταγή πληρωμής είχε πληρωθεί έναν μήνα πριν την δυσμενή αυτή καταχώριση. Αίτηση σε Τράπεζα του εμπόρου για έκδοση πιστωτικής κάρτας, μετά από έλεγχο των ανακριβών στοιχείων του Τειρεσία, απερρίφθη. Επιδικάσθηκε ηθική βλάβη (6.000 ευρώ).

- Επεξεργασία που διαρκεί περισσότερο από τον χρόνο που δικαιολογείται κατά το (νόμιμο) σκοπό της επεξεργασίας.

Δ. Παράνομη επεξεργασία και ασφάλεια δεδομένων

Επεξεργασία κατά παράβαση της υποχρέωσης του υπευθύνου της επεξεργασίας να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των δεδομένων, προς εξασφάλιση απόρρητης και ασφαλούς επεξεργασίας (παραβίαση του άρθ. 10 Ν 2472/1997).

Παράδειγμα 3: Εφθεσ 1127/2004³⁷: φοιτητής είχε ζητήσει από τον ΟΤΕ να μετατραπεί η τηλεφωνική του σύνδεση σε

36. ΔΕΕ 2004, 557.

37. ΕπισκεΔ 2005, 132.

απόρρητη (μη ανακοινώσιμη) και για τον λόγο αυτόν, πλήρωνε τα αντίστοιχα αυξημένα τέλη. Παρ' όλα αυτά, άγνωστοι είχαν αποκτήσει πρόσβαση στον αριθμό τηλεφώνου του από τα αρχεία του ΟΤΕ και του τηλεφωνούσαν υβριστικά και απειλητικά τις 3 και 4 το πρωί. Δεκτή παραβίαση άρ. 10.

Παράδειγμα: Απόφαση Αρχής 21/2007 (ίδιες οι 15 και 13 του 2007): Τράπεζα είχε εγκαταλείψει σε κάδους απορριμμάτων εκτός του καταστήματός της 70 περίπου έγγραφα (αντίγραφα φορολογικών δηλώσεων και εκκαθαριστικών σημειωμάτων της Εφορίας, φωτοτυπίες δελτίων αστυνομικών ταυτοτήτων, αιτήσεις δανείων, έγγραφα με οικονομικά προσωπικά δεδομένα πελατών της τράπεζας, υπηρεσιακή εσωτερική ηλεκτρονική αλληλογραφία της τράπεζας). Τα έγγραφα αυτά έπρεπε με το τέλος της νόμιμης επεξεργασίας τους να καταστραφούν με ασφάλεια.

Παράδειγμα: Απόφαση Αρχής 8/2007: Ναυτιλιακή εταιρεία είχε εγκαταλείψει έγγραφα εργαζομένων (φωτοτυπίες διαβατηρίων, ταυτοτήτων, αιτήσεις ναυτολόγησης, ναυτικά φυλλάδια, εκκαθαριστικά σημειώματα μισθοδοσίας ναυτικών καθώς και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα υγείας, όπως πιστοποιητικά υγείας, ιατρικές γνωματεύσεις και εξετάσεις ναυτικών) σε κάδους απορριμμάτων, χωρίς να προβεί σε ασφαλή καταστροφή τους, μετά το πέρας της νόμιμης επεξεργασίας τους.

Ε. Επέμβαση σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χωρίς δικαίωμα (άρ. 22 παρ. 4 Ν 2472/1997) ή λήψη γνώσης του περιεχομένου των δεδομένων του αρχείου ή αφαίρεση, αλλοίωση, βλάβη, καταστροφή, επεξεργασία, μετάδοση, ανακοίνωση, παροχή πρόσβασης στα δεδομένα σε τρίτα πρόσωπα και εκμετάλλευση των δεδομένων με οποιονδήποτε τρόπο

Η διάταξη αυτή είναι ποινικής φύσης, καθώς τιμωρεί την επέμβαση χωρίς δικαίωμα σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τις προϋποθέσεις της με φυλάκιση και χρηματική ποινή. Το πραγματικό της θεμελιώνει και αστική ευθύνη του προσώπου που παραβίασε το άρ. 22 Ν 2472/1997.

Κατά τη διάταξη του Εισαγγελέα Εφετών Θεσσαλονίκης 184/2007,³⁸ η διάταξη επιδιώκει να τιμωρήσει την παραβίαση του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής, δηλαδή μόνο τις επεμβάσεις σε αρχεία που είναι κρυφά και δεν έχουν δημοσιοποιηθεί και την επεξεργασία, ανακοίνωση, γνωστοποίηση σε τρίτους κ.λπ. δεδομένων που είναι κρυφά και δεν έχουν δημοσιοποιηθεί. Η ύπαρξη αρχείου και μάλιστα κρυφού και η ύπαρξη κρυφών, μη δημοσιοποιημένων δεδομένων είναι οι βασικές προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης³⁹. Επίσης, όταν κάποιος

λαμβάνει γνώση προσωπικών δεδομένων (ποινικές καταδίκες άλλου προσώπου) όχι από επέμβαση σε αρχείο, αλλά από το αποδεικτικό υλικό δίκης στην οποία ήταν και ο ίδιος διάδικος, δεν στοιχειοθετείται το αδίκημα της επέμβασης σε αρχείο χωρίς δικαίωμα, όταν τα προσωπικά δεδομένα χρησιμοποιούνται περαιτέρω⁴⁰. Επομένως, όταν δημοσιογράφος γνωρίζει κάποια ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου μέσα από διηγήσεις τρίτων προσώπων και από πληροφορίες τρίτων, και όχι από κάποια επέμβαση σε αρχείο, δεν στοιχειοθετείται το αδίκημα του άρ. 22⁴¹.

Παράδειγμα 1: ΠΛΑΘ 3668/2006⁴²: οι (Έλληνες) κατηγορούμενοι πέτυχαν με επέμβαση χωρίς άδεια του δικαιούχου τραπεζικού λογαριασμού σε Τράπεζα της Αγγλίας να επέμβουν στο πρόγραμμα της Τράπεζας αυτής και να δώσουν εντολή να μετακινηθούν 3.000 ευρώ από τον λογαριασμό του Άγγλου δικαιούχου σε λογαριασμό της εταιρείας τους σε ελληνική Τράπεζα.

Παράδειγμα 2: ΜΠρΚαλαμ 4033/2005⁴³: διευθυντής Τράπεζας, προκειμένου να απαντήσει σε δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας με τίτλο «Στο έλεος του τραπεζικού συστήματος ο κόσμος», έστειλε επιστολή στην εφημερίδα στην οποία αποκάλυπτε ότι ο Χ ώφειλε στην Τράπεζα πάνω από πέντε δισεκατομμύρια δραχμές, ότι ακίνητό του είχε νομίμως εκπλειστηριασθεί και ότι, εκτός των άλλων, η Τράπεζα ενεργεί νόμιμα προς την ικανοποίησή της. Μετά από ποινική δίωξη κατά των υπευθύνων της εφημερίδας επίσης, για απλή δυσφήμιση διά του Τύπου, εκδόθηκε απόφαση που αθώωνε την εφημερίδα. Παρόλα αυτά, κρίθηκε ότι η δυσφήμιση ως έγκλημα στοχεύει στην προστασία άλλων εννόμων αγαθών του Χ (τιμή) και όχι των προσωπικών δεδομένων του. Κρίθηκε ότι με την αποστολή και μόνο της επιστολής προς την εφημερίδα είχε συντελεστεί το ποινικό αδίκημα της επέμβασης σε αρχείο (της Τράπεζας, για να λάβει τα δεδομένα περί οφειλών του Χ χωρίς την άδειά του) χωρίς δικαίωμα (δεν είχε συναινέσει σε αυτό ο Χ), καθώς τρίτοι, μη δικαιούμενοι (αρχισυντάκτης εφημερίδας κ.λπ.) έλαβαν γνώση προσωπικών δεδομένων του Χ παράνομα.

οποίες είχαν δημοσιευθεί και σε εφημερίδες της πόλης. Κινήθηκε ποινική διαδικασία εναντίον του καθηγητή. Σε άλλη, πολιτική δίκη στην οποία ο σύζυγος του καθηγητή επεδίωκε να αποδείξει ότι ο ίδιος ήταν ακατάλληλος πατέρας και ότι έπρεπε να περιοριστεί στο ελάχιστο η επικοινωνία του με τα παιδιά του, προσκομίστηκε στο δικαστήριο το κλητήριο θέσπισμα της παραπάνω ποινικής δίωξης, με το οποίο καλούνταν να δικαστεί για τα αδικήματα της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας, της απόπειρας παράνομης βίας και της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας. Καθώς ήταν ευρέως γνωστή η υπόθεση από τις τοπικές εφημερίδες, ο Εισαγγελέας Εφετών έκρινε ότι δεν υπήρξε επέμβαση σε αρχείο χωρίς δικαίωμα.

38. ΠοινΔικ 2008, 316επ.

39. Αντίθετα, συνεχίζει η διάταξη, όταν τα δεδομένα έχουν ήδη ευρέως δημοσιοποιηθεί στον κοινωνικό περίγυρο, η προσβολή είναι ήδη ολοκληρωμένη και παύει να είναι αξία προστασίας κατά το άρ. 22 Ν 2472/1997. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπήρχαν καταγγελίες σπουδαστριών ΤΕΙ κατά καθηγητή για σεξουαλική παρενόχληση, οι

40. ΕφΑθ 3140/2004, ΠοινΔικ 2005, 683. Όταν ο φερόμενος ως δράστης γνωρίζει τα δεδομένα από μόνος του, δεν στοιχειοθετείται το έγκλημα του άρ. 22 Ν 2472/1997.

41. ΕφΑθ 3202/2007, Νόμος.

42. ΠοινΧρ 2007, 271.

43. ΠοινΔικ 2007,430.

ΣΤ. Παράνομη επεξεργασία και προσβολή συγκεκριμένων δικαιωμάτων του υποκειμένου δεδομένων

-Παραβίαση του δικαιώματος ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων (παράβαση του άρ. 11 Ν 2472/1997)

Παράδειγμα: Απόφαση Αρχής 12/2008: παράλειψη ενημέρωσης των εργαζομένων ότι έχουν εγκατασταθεί κάμερες και ότι παρακολουθούνται.

Παράδειγμα 2: Δυσμενής (αλλά ακριβής) καταχώριση στον 'Τειρεσία ΑΕ' στοιχείων κατά του ενάγοντος, τεσσάρων υποθηκών επί ακινήτου συνιδιοκτησίας του και της συζύγου του για ποσά 1.500.000 δρχ., 330.000 δρχ., 2.300.000 δρχ. και 350.000 δρχ. αντίστοιχα, είχε ως αποτέλεσμα τη ματαίωση πώλησης κλιματιστικού με πίστωση. Ο έλεγχος όμως έγινε χωρίς την ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων από την εταιρεία πώλησης του κλιματιστικού, ότι πρόκειται να ελέγξει στην εταιρεία 'Τειρεσία ΑΕ' την πιστοληπτική του ικανότητα, προκειμένου να συμβληθεί μαζί του. Η ενημέρωση αυτή έπρεπε να είχε συμβεί οπωσδήποτε πριν τη λήψη των δεδομένων. Επιδόκιση ηθικής βλάβης.

- Παραβίαση του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων (παράβαση του άρ. 12 Ν 2472/1997)

Παράδειγμα 1: Απόφαση Αρχής 47/2008: Πελάτης που είχε αγοράσει ηλεκτρικές συσκευές ζήτησε αντίγραφο των συμβάσεων πώλησης από την πωλήτρια εταιρεία, για να τα χρησιμοποιήσει σε δίκη περί την κυριότητά τους. Μετά από ένα έτος και κατόπιν ειδοποίησης της Αρχής, η πελάτης συνέχισε να ισχυρίζεται ότι δεν είχε ποτέ παραλάβει τα αντίγραφα των συμβάσεων, ενώ η εταιρεία ισχυρίστηκε ότι τα είχε στείλει. Επιδόκιση προστίμου στην εταιρεία 5.000 ευρώ.

Παράδειγμα 2: Απόφαση Αρχής 33/2008: Τράπεζα διατηρεί στο αρχείο της τρία έγγραφα εσωτερικής αλληλογραφίας μεταξύ τμημάτων της τράπεζας όπου καταγράφονται στοιχεία που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στο πρόσωπο του υπαλλήλου-προσφεύγοντα και τα οποία επηρέασαν ουσιαστικά τον τρόπο αντιμετώπισής του από την τράπεζα. Μετά από αίτηση του υπαλλήλου-προσφεύγοντα, η Τράπεζα του χορήγησε μόνο ένα από τα τρία έγγραφα σε αντίγραφο. Παραβίαση του άρ. 12.

Παράδειγμα 3: Απόφαση Αρχής 28/2003: πελάτης Τράπεζας ζήτησε τη χορήγηση αντιγράφων συναλλαγματικών από τις οποίες προέκυπταν ανεξόφλητες οφειλές της. Τα αντίγραφα δεν χορηγήθηκαν ποτέ (παράβαση άρ. 12).

Παράδειγμα 4: Απόφαση Αρχής 4/2005: κοσμηματοπώλης στην Αθήνα έστειλε στον Χ ευχετήρια κάρτα. Ο Χ ζήτησε να μάθει από ποια πηγή ο κοσμηματοπώλης είχε λάβει γνώση των προσωπικών του δεδομένων, δηλαδή της διεύθυνσής του κ.λπ. Στην ερώτησή του αυτή, η οποία έγινε και εξωδίκως, δεν έλαβε ποτέ ικανοποιητική απάντηση, στην Αρχή δε, κατόπιν προσφυγής, ο κοσμηματοπώλης δήλωσε ότι στέλνει κάθε χρόνο 3.000 κάρτες και ότι δεν γνωρίζει για όλες από

πού είχε λάβει τα δεδομένα αποστολής. Καταδίκη σε πρόστιμο για παραβίαση του άρ. 12⁴⁴.

Παράδειγμα 5: Αρχή 1/2005: Ο Χ ενημερώνεται ότι η εταιρεία 'Τειρεσία ΑΕ' έχει καταχωρίσει εσφαλμένα εναντίον του πληροφορίες στη στήλη 'κατάσχεση-επιταγές'. Η 'Τειρεσία ΑΕ' διαγράφει τις εσφαλμένες πληροφορίες, αλλά δεν απαντά ποτέ στο αίτημα του Χ να μάθει ποιες πληροφορίες ακριβώς είχαν εγγραφεί, πότε έγινε η σχετική εγγραφή, πώς έγινε αυτή (βάσει ποιου τίτλου), πότε έγινε η διαγραφή και ποια η αιτία της διαγραφής. Καταδίκη σε πρόστιμο για παράβαση του άρ. 12.

Παράδειγμα 6: Αρχή 58/2004: αίτηση του Χ προς εταιρεία με την οποία ζήτησε να του κοινοποιηθεί το πόρισμα ανακρίσεως (μετά της σχετικής εκθέσεως ανακρίσεως) που διενεργήθηκε από την Διεύθυνση Διαχείρισης Ανθρωπίνου Δυναμικού της άνω εταιρείας σε υπόθεσή του, παρέμεινε αναπάντητη. Καταδίκη της εταιρείας για παράβαση του άρ. 12.

-Παραβίαση του δικαιώματος αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων (παράβαση του άρ. 13 Ν 2472/1997). Συγκεκριμένα:

-ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντά καθόλου σε σχετικό αίτημα του υποκειμένου των δεδομένων

-ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνείται παράνομα την αιτούμενη διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή τη διαγραφή προσωπικού δεδομένου από το αρχείο

-ο υπεύθυνος επεξεργασίας προβαίνει σε επεξεργασία δεδομένων παρά τη δήλωση, από το υποκείμενο των δεδομένων στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ότι το ίδιο δεν επιθυμεί δεδομένα που το αφορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους πρόωθσης πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως.

Παράδειγμα: Απόφαση Αρχής 11/2002: ορθά με βάση το δικαίωμα αντίρρησης ζήτησε ο προσφεύγων από την εταιρεία 'Τειρεσία ΑΕ' να εγγράψει συμπληρωματικά δίπλα από την εγγραφή της κατάσχεσης του ακινήτου του ότι εκκρεμεί ανακοπή κατά της κατάσχεσης αυτής, καθώς η τυχόν ευδοκίμηση της ανακοπής αυτής θα οδηγούσε σε διαγραφή της δυσμενούς εγγραφής της κατάσχεσης. Η άρνηση της εταιρείας συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος αντίρρησης του άρ. 13.

44. Είναι εύλογο να υποτεθεί ότι ο κοσμηματοπώλης δεν ήθελε να αποκαλύψει λεπτομέρειες για το αρχείο με τα στοιχεία του πελατολόγιου του, οπότε 'συνέφερε' η δήλωση ότι δεν γνωρίζει την πηγή των δεδομένων του προσφεύγοντος. Η καταρχήν δήλωσή του ότι είχε λάβει τη διεύθυνση κ.λπ. του προσφεύγοντος από τη Λέσχη Χ, της οποίας ήταν και ο ίδιος μέλος, δεν επιβεβαιώθηκε από τη Λέσχη, η οποία δήλωσε ότι ο κοσμηματοπώλης δεν ήταν μέλος της.

5. Στοιχεία ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης

Ένα ζήτημα που αφορά κάθε δίκη είναι η θεμελίωση της ενεργητικής νομιμοποίησης του ενάγοντος. Σε ό,τι έχει σχέση με την αγωγή λόγω παραβίασης του Ν 2472/1997, ενάγοντες μπορούν να είναι μόνο οι φορείς δικαιώματος ή εννόμου συμφέροντος που προσβλήθηκε, κατά παράβαση του Ν 2472/1997⁴⁵. Ενάγοντες μπορούν να είναι και φυσικά και νομικά πρόσωπα. Όμως, ενάγοντες δεν μπορούν να είναι τρίτοι εκτός του φορέα αυτού⁴⁶. Σε αυτό, ακολουθείται η ίδια γραμμή, όπως και με κάθε δίκη που αφορά αποζημίωση για ζημία (αλλά και χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης⁴⁷), στην οποία αποκλείεται η αποζημίωσης έμμεσης περιουσιακής ζημίας, όπως και αποκλείεται η χρηματική ικανοποίησης έμμεσης ηθικής βλάβης. Περιοριστικά στον νόμο υπάρχουν διατάξεις που αποκλίνουν από τον κανόνα αυτόν (π.χ. η 929 ΑΚ, δυνατότητα επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης ψυχικής οδύνης λόγω θανάτου μέλους της οικογένειας του ενάγοντος).

Παράδειγμα: ΑΠ 1257/2005⁴⁸: Ο Α, δικηγόρος, καταθέτω ως μάρτυς ενώπιον του ανακριτή, στο στάδιο της προανάκρισης, κατέθεσε τέσσερα έγγραφα τα οποία αφορούσαν ποινική υπόθεση αλλοδαπής εταιρείας, τα οποία έγγραφα συμπεριλήφθηκαν στην ποινική δικογραφία κατά του Β. Ο

Β, δικηγόρος, ενήγαγε τον Α ισχυριζόμενος ότι κακώς ο Α επεξεργάστηκε τα ευαίσθητα αυτά δεδομένα της αλλοδαπής εταιρείας και ζήτησε χρηματική ικανοποίηση της ηθικής του βλάβης. Κρίθηκε ότι μόνο το υποκείμενο των δεδομένων (αλλοδαπή εταιρεία) νομιμοποιούνταν ενεργητικά να εναγάγει τον Α για παράνομη επεξεργασία των δεδομένων της.

Ως προς την παθητική νομιμοποίηση, νομιμοποιείται παθητικά κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο (υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να είναι νομικό πρόσωπο π.χ. υπουργείο Δικαιοσύνης για το ορφανοτροφείο κ.λπ.) το οποίο φέρεται να έχει παραβιάσει τις διατάξεις του Ν 2472/1997, κατά τα παραπάνω. Ειδικά ως προς τις υποχρεώσεις του άρ. 23, νομιμοποιείται παθητικά να εναχθεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Αλλά δεν είναι πάντοτε ευκρινές ποιο είναι το πρόσωπο αυτό, καθώς πολύ συχνά δεν συμπίπτει με το πρόσωπο που πραγματικά εκτέλεσε την επεξεργασία των δεδομένων που προκάλεσε την αγωγή. Για τον λόγο αυτόν άλλωστε, η ευθύνη του άρ. 23 Ν 2472/1997 αναφέρεται ως νόθος αντικειμενική ευθύνη, έχουσα την έννοια ότι ο ζημιωθείς δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι η ζημία την οποία έχει υποστεί δεν οφείλεται σε πταίσμα του υπευθύνου της επεξεργασίας ή των προστηθέντων του⁴⁹. Υπεύθυνος επεξεργασίας είναι, κατά το νόμο, το πρόσωπο που καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων⁵⁰. Μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος Οργανισμός, όπως οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και οι ενώσεις προσώπων⁵¹.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να προσδιορίζει τον σκοπό της επεξεργασίας των δεδομένων αλλά και τον τρόπο της επεξεργασίας τους. Ο σκοπός της επεξεργασίας αναφέρεται στο ειδικό συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας (έννομο ή μη) το οποίο εξυπηρετείται με την επεξεργασία των δεδομένων⁵². Τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου έχουν στα καταστατικά τους, αναγκαστικά κατά το νόμο, τις διατάξεις που περιγράφουν τον σκοπό τους. Αλλά και πέραν του νομίμου σκοπού, υπεύθυνος επεξεργασίας θεωρείται εκείνο

45. Στην παλαιότερη, τροποποιημένη πρόταση Οδηγίας προβλεπόταν δικαίωμα αποζημίωσης σε «κάθε πρόσωπο, του οποίου τα δεδομένα αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και το οποίο υφίσταται βλάβη από την αθέμιτη επεξεργασία ή κάθε άλλη ενέργεια που δεν συμβιβάζεται με τις εθνικές διατάξεις που λαμβάνονται υπόψη κατ' εφαρμογή της παρούσας Οδηγίας», Άρθρο 23 παρ. 1 τροποποιημένης πρότασης Οδηγίας COM (92) τελικό-SYN 287 της 15.10.2002. Ορθά υποστηρίζεται ότι η παρούσα ρύθμιση είναι πιο ευρεία της τροποποιημένης πρότασης Οδηγίας, βλ. *Ιγγλεζάκη Ι.*, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2004, σ. 282.

46. «...Τρίτα πρόσωπα που θίγονται έμμεσα από τις παραβάσεις του Ν 2472/1997 ως προς το υποκείμενο των δεδομένων δεν καθίστανται και αυτά φορείς της προβλεπόμενης από το Νόμο τούτου αξίωσης για χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης, διότι τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται εκτός του πεδίου προστασίας του περί προστασίας προσωπικών δεδομένων νόμου αυτού...». ΑΠ 1257/2005, Νόμος. Βλ. και ΕφΑθ 147/2004, ΝοΒ 2005, 289, ΠΠραθ 1434/2005 ΔιΜΕΕ 2006, 75. Αντίθετη η ΠΠραθ 2516/2005, ΔιΜΕΕ 2006, 74-76.

47. Τρίτα πρόσωπα δεν δικαιούνται κατά νόμο χρηματική ικανοποίηση, έστω και εάν αυτά λόγω του συγγενικού ή άλλου συνδέσμου δοκιμάζουν στενοχώρια. Τέτοιες περιπτώσεις είναι των γονέων από τον τραυματισμό του ανήλικου τέκνου τους και αντιστρόφως (*Γεωργιάδης-Σταθόπουλος* ΑΚ άρ. 932 αριθμ ΙΙ, *Κρητικός*: Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα εκδ. 1997, παρ. 445, *Γεωργιάδη*, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1999, σ. 613, ΕφΑθ 935/98 ΕλλΔνη 40.1106, ΕφΘεσ 612/89 Αρμ 342, ΕφΑθ 3727/85 ΕΣυγκΔ 1985.3152, ΑΠ 997/1991 ΕλλΔνη 32, 1572, ΑΠ 350/1972 ΝοΒ 20, 978, ΕφΑθ 6810/1996 ΕλλΔνη 38/867, ΕφΑθ 215/1986 ΕλλΔνη 28/144, ΕφΑθ 6386/1985 ΕλλΔνη 26/1375, ΕφΑθ 9617/2000 Δ/νη 2001, 946, ΕφΑθ 5152/2002, Νόμος, ΕφΑθ 7347/1998, αδημ., ΠΠραθ 2487/2004, Νόμος, ΕφΑθ 1371/2003, ΕφΚερκ 18/2003, αδημ., ΕφΑθ 6940/1994, αδημ. και ΕφΠατρ 930/2000 αδημ.

48. Νόμος.

49. *Ιγγλεζάκης Ι.*, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στο Σύστημα Πληροφοριών 'Τερείσας', εκδ. Σάκκουλα, 2006, σ. 60.

50. Άρ. 2ζ Ν 2472/1997.

51. Βλ. *Αρμαμέντο-Σωτηρόπουλο*, ΕρμΝ 2472/1997, 83-84. Ανεξαρτήτως επομένως, του ιδιωτικού ή δημοσίου χαρακτήρα του εναγομένου υπευθύνου επεξεργασίας, «ο νόμος αντιμετωπίζει τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα ως ισοδύναμες πηγές διακινδύνευσης για τα δικαιώματα των προσώπων: η αξιοποίηση ιδιωτικών βάσεων δεδομένων για δημόσιους σκοπούς, η συντελούμενη 'ιδιωτικοποίηση' λειτουργιών και εξουσιών που ως τώρα ανήκαν στη σφαίρα της δημόσιας εξουσίας και κυρίως, η αύξουσα εμπορευματοποίηση των προσωπικών δεδομένων αλλά και η συνακόλουθη αύξηση της 'πληροφοριακής' ισχύος των ιδιωτών αναγορεύει σε εχθρό όχι μόνο τον Λεβιάθαν, αλλά και τον Μαμμωνά...'. *Μήτρου Λ.*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999, 14.

52. *Αρμαμέντου-Σωτηρόπουλο*, ΕρμΝ 2472/1997, 85.

το πρόσωπο που αποφάσισε την επεξεργασία δεδομένων για παράνομο, έστω, σκοπό (π.χ. δημιουργία αρχείου με περιεχόμενο την κομματική θέση πολιτών). Ο σκοπός μπορεί να καθορίζεται από κοινού από περισσότερα από ένα άτομα. Στην περίπτωση αυτή, όλα τα άτομα αυτά θεωρούνται υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων και ενέχονται κατά το άρ. 23 Ν 2472/1997⁵³.

6. Το ερώτημα της ζημίας-περιουσιακής και ηθικής

Προκειμένου να επιδικασθεί αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του ενάγοντος λόγω προσβολής προσωπικών δεδομένων με βάση το άρ. 23 Ν 2472/2997, πρέπει καταρχήν να θεμελιωθεί αυτή η περιουσιακή ζημία ή η ηθική βλάβη και βέβαια, να συνδέεται με την παράνομη προσβολή των προσωπικών δεδομένων με αιτιώδη συνάφεια, κατά τους γνωστούς κανόνες του αστικού δικαίου⁵⁴. Αποκαθίσταται ολόκληρη η ζημία, κατά κανόνα (θετική και αποθετική ζημία, περιουσιακή ή μη ζημία). Ο υπολογισμός της χρηματικής ικανοποίησης της ηθικής βλάβης κατ' ελάχιστον 6.000 ευρώ κατά τον Ν 2472/1997 ασφαλώς διευκολύνει τον ενάγοντα, ο οποίος πρέπει να προσέξει βέβαια, να μη ζητήσει κατώτερο του ποσού αυτού στην αγωγή του και δίνει ένα σαφές πλεονέκτημα στην αγωγή με βάση το Ν 2472/1997.

Η ύπαρξη και απόδειξη των παραπάνω όμως, ειδικά στην περίπτωση των προσωπικών δεδομένων σε άλλες περιπτώσεις παρουσιάζεται πολύ πιο εύκολη από τις κλασσικές υποθέσεις της αστικής ευθύνης και άλλοτε, αντίθετα, πολύ πιο δύσκολη από όσο είναι στις κλασσικές υποθέσεις αυτές.

Ειδικά σε ό,τι αφορά στην απόδειξη περιουσιακής ζημίας, συνδεόμενης με την παράνομη επεξεργασία, παρατηρείται μια σημαντική δυσκολία. Αναφέρεται στη θεωρία⁵⁵ ως παράδειγμα η περίπτωση όπου κάποιος υποψήφιος εργαζόμενος δεν προσλαμβάνεται, για τον λόγο ότι ο εργοδότης προέβη σε παράνομη επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων και στηρίχθηκε σε αυτά, για να μην τον προσλάβει. Έστω λοιπόν ότι δεν τον προσέλαβε γιατί είχε πρόσβαση στο ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο του σε κάποιο αρχείο από το οποίο προέκυψε ότι είναι μέλος τεκτονικής στοάς ή μέλος ομάδας υποστήριξης ομοφυλοφίλων και ότι στήριξε την απόφασή του να μην τον προσλάβει, στηριζόμενος αποκλειστικά στο δεδομένο αυτό. Αναφέρεται ότι ο μη προσληφθείς μπορεί να αποζημιωθεί για την περιουσιακή του ζημία. Ερωτάται όμως εάν όντως, ο εργαζόμενος που δεν προσλήφθηκε μπορεί να ζητήσει την επίδικαση σε αυτόν κάποιων μισθών, οι οποίοι

θα πρέπει να αποτελούν το διαφυγόν κέρδος που μπορεί να θεμελιώσει τη ζημία του. Πόσους όμως μισθούς θα ζητήσει λόγω της μη πρόσληψής του; Σε ποιο σημείο θα κρίνει ο δικαστής ότι πλέον, η ζημία (έστω ο μισθός του επόμενου έτους) φαίνεται αιτιωδώς απομακρυσμένη από το παράνομο γεγονός (παράνομη μη πρόσληψη); Το ερώτημα βέβαια δεν αφορά την παράνομη άρνηση σύμβασης μόνο κατά τον Ν 2472/1997.

Σε άλλο παράδειγμα⁵⁶, εκτίθεται το πραγματικό της παράνομης άρνησης Τράπεζας να χορηγήσει στον Χ πιστωτική κάρτα, λόγω ελέγχου στοιχείων στην αίτησή του (τα οποία η Τράπεζα δεν μπορούσε νόμιμα να ζητήσει), έλεγχος ο οποίος απέβη αρνητικός. Κατόπιν, η Τράπεζα δίδει τα στοιχεία αυτά στον 'Τειρεσία', ο οποίος τα καταχωρεί. Τρίτη εταιρεία (Τ) λαμβάνει γνώση των εγγραφών αυτών και αρνείται να πωλήσει προϊόντα στον Χ. Υποστηρίζεται, και είναι σωστό, ότι ο Χ μπορεί να ζητήσει αποζημίωση για περιουσιακή ζημία, αλλά ποια θα είναι η περιουσιακή ζημία από τη ματαίωση της σύμβασης πώλησης με την εταιρεία Τ; Η κατασκευή μιας αγωγής με το πραγματικό ότι «εάν μου είχε πουλήσει η Χ τα προϊόντα, θα τα είχα μεταπωλήσει και θα είχα κερδίσει x % κέρδος από τις περαιτέρω πωλήσεις τους» δεν φαίνεται επαρκής για να στηρίξει πραγματικά ένα αποζημιωτικό αίτημα.

Μια από τις πιο γνωστές περιπτώσεις πρόκλησης περιουσιακής ζημίας από την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι η εσφαλμένη αναγραφή δεδομένων για φυσικό ή νομικό πρόσωπο σε τράπεζες πληροφοριών, όπως η ελληνική 'Τειρεσίας ΑΕ'. Η εσφαλμένη αυτή αναγραφή προκαλεί στους ιδιώτες επιχειρηματίες και νομικά πρόσωπα, φυσικά, σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία τους. Τρίτοι τους αρνούνται να συμβληθούν μαζί τους, η πιστοληπτική τους δυνατότητα στην αγορά μειώνεται κατακόρυφα, και φυσικά, μειώνεται η επαγγελματική τους αξιοπιστία και πλήττεται η τιμή τους. Ως προς τις περιουσιακές τους ζημίες, και πάλι είναι αμφίβολο εάν θα μπορούν να ανορθωθούν πλήρως με βάση το άρ. 23 Ν 2472/1997, παρά τη δεδομένη παράνομη επεξεργασία δεδομένων που συνιστά η εσφαλμένη εγγραφή στα αρχεία της τράπεζας πληροφοριών. Ίσως γιατί η άρνηση, π.χ. μιας άλλης Τράπεζας να χορηγήσει στον προσβληθέντα ένα δάνειο για αγορά κατοικίας, ένα δάνειο κίνησης της επιχείρησής του, κλασσικά αποτελέσματα μιας εσφαλμένης εγγραφής στην 'Τειρεσίας ΑΕ' να μην μπορεί εύκολα να θεμελιώσει κάποια απτή περιουσιακή ζημία, ενώ παράλληλα, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η έλλειψη κεφαλαίων κίνησης στις επιχειρήσεις δεν μπορεί παρά να προκαλεί σημαντικές περαιτέρω οικονομικές ζημίες.

Αλλά ανακύπτουν και άλλα ερωτήματα, που συνδέουν την παράνομη επεξεργασία με πιο «κοντινές» αιτιωδώς οικονομικές ζημίες των προσβληθέντων. Πρόκειται για τα κόστη της αντιμετώπισης της ίδιας της παράνομης επεξεργασίας, με την

53. Το ίδιο προβλέπεται και στην Οδηγία 95/46/ΕΚ, άρ. 2δ, όπου γίνεται λόγος για «από κοινού με άλλους καθορίζει» σε σχέση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

54. Γεωργιάδης Α., Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 1999, 665.

55. Παράδειγμα του Ιγγλεζάκη Ι., Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2006, 286.

56. Γεωργιάδης Α., Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 1999, 666.

έννοια, για παράδειγμα, τα κόστη μιας αίτησης, δικαστικά έξοδα κ.λπ. ώστε να υποχρεωθεί η τράπεζα πληροφοριών να διορθώσει την εσφαλμένη εγγραφή. Σε αυτά μπορεί να συμπεριληφθεί και το κόστος δημοσίευσης στον τύπο κάποιας δήλωσης, με την οποία θα επιδιώκεται η προστασία του ονόματος της επιχείρησης και η έκθεση της αληθινής των πραγμάτων κατάστασης⁵⁷. Αυτά, σε έναν μεγάλο βαθμό θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι ανορθωτέα, όπως θα προβλέπεται λογικά, ως αίτημα, στην ίδια την αγωγή του προσβληθέντος, εφόσον όμως πρόκειται για αγωγή. Ως προς αυτό, ανακύπτει και το ζήτημα του κατά πόσο θα δικαιούται ο προσβληθείς αποζημίωση για την απώλεια πολύτιμου χρόνου, ο οποίος αφιερώθηκε στην αντιμετώπιση-παύση της παράνομης επεξεργασίας (ο οποίος έχει, μάλιστα, υπολογιστεί κατά μέσο όρο στις υποθέσεις της 'κλοπής' ταυτότητας, σε 600 ώρες κατά μέσο όρο ανά θιγένο⁵⁸). Είναι η απώλεια αυτή ανορθωτέα ζημία και ποια φύσεως ακριβώς;

Έτσι, ίσως είναι χαρακτηριστικό ότι στην ελληνική νομολογία, δεν φαίνεται να έχει δημοσιευθεί ευρέως μια δικαστική απόφαση η οποία να επιδικάζει *περιουσιακή* ζημία με βάση το άρ. 23 Ν 2472/1997.

Στις υποθέσεις της παράνομης επεξεργασίας δεδομένων, όπως για παράδειγμα στις υποθέσεις της 'κλοπής' ταυτότητας (γνωστές στο εξωτερικό ως «identity theft»), είναι γνωστό

ότι τα θύματα αναγκάζονται να δαπανήσουν σημαντικά ποσά προκειμένου να εξασφαλίσουν την προστασία τους από την 'κλοπή' της ταυτότητάς τους. Τέτοια κόστη είναι για παράδειγμα, η κατάθεση αιτήσεων με το ανάλογο κόστος προς τις Τράπεζες στις οποίες διατηρούν λογαριασμούς προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι δεν παρουσιάστηκαν προβλήματα λόγω της 'κλοπής' αυτής, η διαρκής λεπτομερής παρακολούθηση των χρεώσεων πιστωτικών καρτών για να διασφαλισθεί ότι δεν πρόκειται για χρεώσεις εκ μέρους του 'κλέφτη' της ταυτότητάς τους, ακόμη και η υπεράσπιση σε δικαστήριο επειδή συλληφθείς, ο 'κλέφτης' της ταυτότητας δίνει άλλο όνομα, έχοντας εκδώσει ψεύτικη ταυτότητα με τα οικειοποιημένα δεδομένα και επομένως, μετά η διαδικασία προχωρεί εναντίον άλλου προσώπου⁵⁹.

Η πρόσβαση σε «ξένα» δεδομένα, όπως αριθμός και ημερομηνία λήξης μιας πιστωτικής κάρτας, γίνεται όταν, για παράδειγμα, οι υποψήφιοι «κλέφτες» ταυτότητας βρίσκουν σε κάδους απορριμμάτων αποδείξεις αγοράς προϊόντος, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται οι παραπάνω πληροφορίες, οπότε μετά, προβαίνουν σε χρήση των στοιχείων της ξένης πιστωτικής κάρτας⁶⁰ (η γνωστή αυτή πρακτική των «κλεφτών» αναφέρεται ως «dumpster diving», «βουτιά στα σκουπίδια»)^{61,62}. Ειδικός νόμος στις ΗΠΑ προβλέπει ατομική αξίωση των ιδιωτών κατά του πωλητή με συγκεκριμένο ύψος αποζημίωσης από 100 μέχρι 1.000 δολάρια⁶³.

Όσον αφορά την ηθική βλάβη από την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων κατά το άρ. 23 Ν 2472/1997, φαίνεται ότι οι αποδεικτικές δυσχέρειες αμβλύνονται, καθώς πρέπει βέβαια να αποδειχθεί ότι αυτή η ηθική βλάβη υπήρξε, αλλά δεν φαίνεται να απαιτείται κάποια ιδιαίτερη έμφαση στην απόδειξη της. Για παράδειγμα στην απόφαση της Αρχής

57. Πρβλ. προς κόστη τηλεφωνικών κλήσεων προς ΟΤΕ για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα και τα κόστη πρόσβασης στο διαδίκτυο για να ελέγξει που υπάρχει το τηλέφωνό του στην υπόθεση όπου ο ενάγων είχε ορίσει να μην είναι ανακοινώσιμος ο αριθμός τηλεφώνου του, με παράβαση της σύμβασης από τον ΟΤΕ (Εφθεσ 1127/2004, ΕπισκΕΔ 2005, 132). Η απόφαση απέρριψε τα αιτήματα αυτά περιουσιακής ζημίας ως αόριστα, γιατί δεν συγκεκριμενοποιούνταν ποια ποσά και από ποιους λογαριασμούς προέκυπταν τα ποσά των 50.000 δρχ και 60.000 δρχ αντίστοιχα, πλην όμως είναι σημαντική η απάντηση στο ερώτημα εάν μια τέτοια ζημία θα κρινόταν ότι συνδέεται αιτιωδώς με την παράνομη πράξη του ΟΤΕ (έλλειψη ασφάλειας). Θετική απάντηση ως προς αυτό, ανοίγοντας κατά κάποιον τρόπο δρόμο για ένα νέο ειδικό αδίκημα στο αγγλοσαξονικό δίκαιο (αμελής επεξεργασία δεδομένων λόγω ανασφαλούς διαφύλαξής τους) δίνουν οι *Chandler J.*, *Negligence Liability for Breaches of Data Security*, υπό δημοσίευση στο *Banking and Finance Law Review*, διαθέσιμο στο <http://ssrn.com/abstract=998305>, *White A.*, *The Recognition of a Negligence Cause of Action for Victims of Identity Theft: Someone Stole my Identity, Now Who is Going to Pay for It?* (2005), *Marq. L.Rev.* 847, *Siegel K.*, *Protecting the Most Valuable Corporate Asset: Electronic Data, Identity Theft, Personal Information, and the Role of Data Security in the Information Age* (2007), 111 *Peen St.L.Rev.* 779. Ειδικά για την αστική ευθύνη για την αμελή αποστολή δεδομένων σε χώρες οι οποίες τα διαχειρίζονται με πιο χαμηλά κόστη (όπως η Ινδία), αλλά ανασφαλώς, βλ. *Rustad M. & Koenig T.*, *Negligent Entrustment Liability for Outsourced Data*, διαθέσιμο στο <http://ssrn.com/abstract=967343>. Η αστική ευθύνη στη συγκεκριμένη περίπτωση παρουσιάζεται μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο αστικής ευθύνης για αμελή διευκόλυνση κυβερνοεγκλήματος, βλ. *των ιδίων*, *The Tort of Negligent Enablement of Cybercrime*, 20 *Berkeley Tech LJ* 1553 (2005).

58. *Fetterman M.*, *Identity theft, new law about to send shredding on a tear*, *USA Today*, http://www.usatoday.com/money/perfi/general/2005-01-14-shredder-cover_x.htm.

59. Βλ. *About Identity Theft*, FCC, <http://www.ftc.gov/bcp/edu/microsites/idtheft/consumers/about-identity-theft.html#Howlongcantheeffects ofidentitytheftlast>.

60. Βλ. *Lash S.*, *Legislation Would Limit Causes of Action Under Identity Theft*, *Daily Record*, *The (Baltimore)*, June 1, 2008, διαθέσιμο στο http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4183/is_20080601/ai_n25482724/. Εν όψει του κινδύνου αυτού νόμος στις ΗΠΑ απαγορεύει στους πωλητές να εκδίδουν αποδείξεις στις οποίες να τυπώνονται περισσότεροι από τους τελευταίους 5 αριθμούς μιας πιστωτικής κάρτας ή η ημερομηνία λήξης της, *Fair and Accurate Credit Transactions Act*.

61. Βλ. *FACTA*, *The Fair and Accurate Credit Transactions Act: Consumers Win Some, Lose Some*, στο <http://www.privacyrights.org/fs/fs6a-facta.htm>.

62. Στην περίπτωση αυτή, για τα ελληνικά δεδομένα, ο πωλητής, λαμβάνοντας και τυπώνοντας τα παραπάνω δεδομένα στις αποδείξεις πληροφομής, παραβιάζει το Ν 2472/1997, καθώς προβαίνει σε παράνομη επεξεργασία περισσότερων δεδομένων από όσα απαιτείται για την ασφαλή διενέργεια της συναλλαγής (πώλησης), παραβιάζοντας την αρχή της αναλογικότητας, η δε συλλογή εκ μέρους του των αποδείξεων αποτελεί αρχείο.

63. Βλ. *Lash S.*, *Legislation Would Limit Causes of Action Under Identity Theft*, *Daily Record*, *The (Baltimore)*, June 1, 2008, διαθέσιμο στο http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4183/is_20080601/ai_n25482724/, για προσπάθειες μείωσης.

Προστασίας Δεδομένων 4/2005, όπου κοσμηματοπώλης που έστειλε χριστουγεννιάτικη κάρτα στον προσφεύγοντα, χωρίς να καταφέρει να δικαιολογήσει πού βρήκε τα προσωπικά δεδομένα του, γίνεται αναφορά σε «προσωπική βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων (οικογενειακή κρίση λόγω υπονοιών της συζύγου του σχετικά με την τυχόν ύπαρξη άλλου προσώπου στη ζωή του)», βλάβη η οποία είναι εύλογο να υποτεθεί ότι θα μπορούσε να θεμελιώσει χρηματική ικανοποίηση στο ελάχιστο του νόμου, 6.000 ευρώ.

Από τη νομολογία, αλλά και τις αποφάσεις της Αρχής, βρίσκουμε ως στοιχεία υποστήριξης της ηθικής βλάβης: την ψυχική ταλαιπωρία του ατόμου, όταν άγνωστοι παρανόμως του τηλεφωνούν μέσα στη νύχτα υβριστικά, την πρόκληση αρνητικής εικόνας επιχείρησης λόγω ανακριβών καταχωρήσεων ως προς την οικονομική φερεγγυότητά της⁶⁴, την πρόκληση διάκρισης σε βάρος του προσφεύγοντος λόγω σεξουαλικής ταυτότητας⁶⁵, την προσβολή της τιμής του ατόμου από ανακριβή καταχώριση οικονομικών δεδομένων καθώς η ψευδής πληροφόρηση ήλθε σε γνώση τρίτων προσώπων⁶⁶, την προσβολή της σφαιράς της ιδιωτικής ζωής του ατόμου⁶⁷, την προσβολή της ψυχικής ηρεμίας, επαγγελματικής υπόληψης και αξιοπιστίας του ατόμου που παράνομα δεν ειδοποιήθηκε ότι πρόκειται να ελεγχθεί η πιστοληπτική του κατάσταση (ανεξάρτητα από την αλήθεια ή μη των εγγραφών που ανακαλύφθηκαν)⁶⁸, την προσβολή της αρχής της ίσης αξιολόγησης εργαζομένων⁶⁹ κ.λπ. Όταν το δίκαιο επιφυλάσσει κατά κάποιον τρόπο την 'απόλυτη' προστασία μιας από τις εκφάνσεις της προσωπικότητας, όπως η εικόνα του ατόμου, δεν απαιτείται για την επιδίκαση ηθικής βλάβης ειδικός ισχυρισμός ότι πέραν της προσβολής της έκφρασης αυτής, π.χ. της εικόνας του ατόμου, προκλήθηκε επί πλέον και στενοχώρια, οδύνη κ.λπ. στο άτομο, αλλά επιδικάζεται αυτή για μόνο τον λόγο της προσβολής της εικόνας, ως παράνομης επεξεργασίας δεδομένων⁷⁰. Στις περιπτώσεις αυτές, η απόδειξη του παρανόμου της συμπεριφοράς αρκεί, ουσιαστικά, για να θεμελιώσει και την ίδια την ηθική βλάβη, η οποία, εφόσον υπάρχει υπαιτιότητα αρκεί για να στηρίξει το αποζημιωτικό αίτημα. Συναφής είναι και η αναγνώριση από τη νομολογία ότι βέβαια, για να επιβληθεί πρόστιμο σε

εμπορική επιχείρηση λόγω παραβίασης του Ν 2472/1997 (εκεί, διατάξουν περί συγκατάθεσης σε επεξεργασία δεδομένων), δεν απαιτείται να διαπιστωθεί η έλευση συγκεκριμένης βλάβης στο υποκείμενο των δεδομένων από την επεξεργασία ή η επίκληση τέτοιας βλάβης εκ μέρους του⁷¹.

7. Τελικές σκέψεις

Είναι βέβαιο ότι η αστική ευθύνη λόγω παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον, παρότι εξ αρχής, ίσως φαίνεται ο Ν 2472/1997 δύσκολος στην κατανόησή του και ξένος, μέσα στο αστικό δίκαιο τουλάχιστον, ως προς την ορολογία του⁷². Από την άλλη μεριά, ο νόμος, όπως επιχειρήθηκε να αποδειχθεί, καλύπτει ένα πολύ μεγάλο φάσμα περιπτώσεων ευθύνης, καθώς είναι πολλές και πολύ διαφορετικές μεταξύ τους οι συμπεριφορές που μπορεί να θεωρηθεί ότι εντάσσονται στο πραγματικό των κανόνων του. Απαιτείται οπωσδήποτε μια κάποια τριβή με τα προσωπικά δεδομένα, ώστε να μπορεί κανείς πραγματικά να επικαλεσθεί τις διατάξεις προστασίας τους και να επιτύχει την αποζημίωση ή (μάλλον περισσότερο) τη χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης. Η «αξία» του νόμου από αυτήν την πλευρά, της επιδίκασης (που είναι για τους δικηγόρους το ζητούμενο, λογικά), έγκειται βέβαια εκεί όπου ο νόμος έρχεται να καλύψει με λεπτομέρεια "οιονεί" κενά της προστασίας της προσωπικότητας (γιατί πραγματικά κενά δεν υπήρχαν: η διάταξη της ΑΚ 57 παρείχε στους δικηγόρους και δικαστές το απαιτούμενο εύρος επίκλησης και ερμηνείας της, ώστε να προστατεύσει και από παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με την έννοια του Ν 2472/1997). Με αυτό επιχειρείται να στηριχθεί ότι η νομική συγκεκριμενοποίηση της έννοιας «προσωπικά δεδομένα» και η λεπτομερής παρουσίαση και ανάλυση των προϋποθέσεων νόμιμης επεξεργασίας οπωσδήποτε αποτελεί μια επιτυχία και μια σημαντικότερη ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών. Άλλωστε, η θέσπιση ενός κατώτατου ορίου χρηματικής ικανοποίησης της ηθικής βλάβης αποτελεί επίσης ένα σαφές πλεονέκτημα (εκτός από μήνυμα του νόμου για την αξιολόγηση παρόμοιων προσβολών) υπέρ των εκάστοτε εναγόντων. Με ενδιαφέρον πάντως αναμένουμε τις εξελίξεις και από το αγγλοσαξονικό δίκαιο, όπου 'νέες' αγωγές επιχειρείται να ευδοκιμήσουν με βάση την ευθύνη για αμελή προστασία δεδομένων, εξελίξεις που, όπως συνήθως γίνεται, με κάποιους τρόπους επηρεάζουν, σε βάθος χρόνου βέβαια και με διαφορετικούς ίσως τρόπους και τις εξελίξεις στο ευρωπαϊκό δίκαιο.

64. ΣτΕ 884/2005 ΕλλΔνη 2006, 1705.

65. Απόφαση 3/2008, www.dpa.gr

66. ΜΠρΑθ 373/2004, Νόμος.

67. ΜΠρΑθ 1877/2002, ΝοΒ 2003, 78.

68. ΕφΑθ 3833/2003 Νόμος.

69. Αρχή Προστασίας Δεδομένων 1/2008, www.dpa.gr

70. Βλ. εντελώς ενδεικτικά ΜΠρΑθ 959/2004, Νόμος. Συγκεκριμένα και αποκαλυπτικά ως προς το σημείο αυτό αναφέρεται στην απόφαση ότι το γεγονός ότι η επίδικη άνευ συναίνεσης φωτογράφιση του προσώπου δεν δημοσιεύθηκε στο κοινό (και επομένως, το ότι δεν προκλήθηκε και ηθική βλάβη λόγω προσβολής τιμής, δικαιώματος επιλογής μη δημοσίευσης εικόνας κ.λπ., άλλων δηλαδή εκφάνσεων της προσωπικότητας πέραν της εικόνας) δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα (χρηματική ικανοποίηση).

71. ΣτΕ 1367/2008, Νόμος. Υπόθεση απλής αποστολής διαφημιστικού υλικού σε άτομο χωρίς τη συγκατάθεσή του.

72. Ορολογία που έχει χαρακτηριστεί ατυχής στη λογιστική ψυχρότητά της, βλ. Σταθόπουλο Μ., Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48 (2000), 1επ.